1582

Om dit jaar te beginnen nemen we uit de site 'dbnl' het volgende stuk vn **Antoon Viane** *over:*

Weeklacht van de Westhoek in de kroniek van Duinkerke - 1582

De kroniekschrijver van Duinkerke - mogelijk **pastoor Gheeraert van de Sint-Elooiskerk** - heeft in het tweede deel van zijn handschrift, onder het jaar 1582, een paar bladzijden ingelast waarin hij de benarde toestand van zijn 'Westhoek' en van de (oude) provincie Vlaanderen samenvat. De ekomische gevolgen van de strijd tussen Zuid en Noord, die nog fel aan de gang was, worden door de auteur duidelijk gezien en getekend.
Gouverneur van Duinkerke was alsdan admiraal de Trelon die, in dienst van de Staten, de defensie van de haven binnenwaarts trachtte te verzekeren. De daartoe uitgevoerde graafen dijkwerken veroorzaakten veel schade aan de bouwlanden. (Duinkerke keerde eerst op 17 juli 1583 onder Spanje terug).
We laten nu de kroniekschrijver zelf aan 't woord.
A.V.

Welvaart door handel en negotie
'Ende alzo dit landt, over langhe tyden boven veele andre landen, den name ende renommeee heeft ghehadt van zeer opulent ende machtich, zoot inder waerheyt was, met zo veele schoone steden ende dorpen, zo schoone bynaest als steden overal, waeromme zeer grooten handel ende neeringhe dede, zo van draperye, lyne-weverye, weverye van sayen ende diverssche andre fraye manufacturen, twelcke al ghevoert wiert in andre vreemde landen, danof groot geit procedeerde. Ende metten retoure van dien wiert wederomme andre coopmanschap hauwaert ghebrocht ende alhier in tfaict der manufacture gheaccoustreert ende gheraffineert, elck naer den heesch van den wercke.

Bloeind handwerk van weleer
Want men moet considereeren dat dese Nederlanden maer en zyn een boye ofte packhuus om de goedinghen uut andre landen te logieren ende accoustreren, wolle, olyen, wynen, pastellen, zaut, canevetsen, zyden, suckeren, cyropen ende veel ander zaeken, die wy niet en hebben, midts onse landen daertoe niet bequame, alzo de upperste Heere dat alzo voorzien ende gheordonneert heeft, updat theen landt by tandre zoude moeghen leven.
Want men moet considereeren dat dese Nederlanden maer en zyn een boye ofte packhuus om de goedinghen uut andre landen te logieren ende accoustreren, wolle, olyen, wynen, pastellen, zaut, canevetsen, zyden, suckeren, cyropen ende veel ander zaeken, die wy niet en hebben, midts onse landen daertoe niet bequame, alzo de upperste Heere dat alzo voorzien ende gheordonneert heeft, updat theen landt by tandre zoude moeghen leven.
Men moet considereren wat benedictie Godts dat was dat alle de mans, vrauwen ende kinderen gheoccupeert waren int faict van de manufactuere voorseyt. Ende midts dien waren exemt van alle andre raserie, heresie ende inobedientie, danof gheprocedeert is alle dese desolatie ende ruyne, ende onse conste ghespreet in andre vreemde landen. Zodat wy, volghende de rechte oordeelen Godts, teene met tandre verlooren hebben.

Velden en wieden verlaten of overstroomd
Onse landen, de welcke gheextimeert waren boven alle mate als twintich, dertich ja veertich ponden grooten tghemet in zommeghe quartieren, ende alsnu ligghende voor de voghelen onghebaut, gheen ghelt of te cryghen, al storve de proprietaris van haermoed, alzoot met diverssche ghenouch ghebuert is.

Ja, zommeghe landen zyn zo verzant doir het inbreken vande sluusen ende overloopen van der zautewateren, twelcke tanderen tyden schoone vette weeden plaghen te zyne. Zo datter gheen apparentie en is in menich jaer danof eenich proffyt te verwachten.

De lijnwaadhandel vervallen

Nu als, aengaende de draperyen ende sayerye, is oock al te nietten.

Zo verre aengaet tlynwaet, danof twas procedeert uut dese landen, is oock meest al ghefalliert, midts dat tlandt niet benoot en wordt, ofte emmers weinnich, midts dese continuelle oorloghe ende parcialiteyt. Twelcke ic hebbe hooren extimeren van zekere cooplieden daerinne wel gheverseert, als dat tlynwaet, twelcke in Vlaendren wiert ghemaect van tvlas aldaer ghegroyt, was weerdich viventwintich hondert duust guldens van twintich stuvers tstuck tsiaers. Up de plaetse van Yseghem alleene mocht bestiert worden up den marctdach van der weke wel drie duust ponden grooten vlaems, zonder nu alle de andre marcten in Vlaenderen.

Visserij en zeevaart

Ende zo verre alst angaet de visscherye ende neeringhe van de zee, de welcke van ghelycken meest overal is ghesmolten, principalic op de costen van Vlaendren, men heeft ghenouch ghezien hoe die tandren tyden ghefloreert heeft, alser neghen ofte thien hondert buysen voeren ten harynghe, zo van Hollandt, Zeelandt als de Vlaemsche costen tsamen, hoe menich mensche daermede onderhouden was, ende wat schat danof ghemaect wiert, twelck tot niemans schade ofte prejudicie en redondeerde.

Cammende uut de rume zee, doir de benedictie des Heeren, tselve goet wiert al vercocht tot vreemde cooplieden, zo uut Vranckerycke als uut Oostlandt Boven dien noch al de cabellau, de welcke binden jaere in de Noordtzee ghevanghen wiert ende ghezauten in tonnen ende stapelen.

Voorts alle de schoone coopvaerderie ende abbondance van schepen uut Hollandt ende Zeelandt, zeylende in alle quartieren.

Veeteelt, meekrap

Voorts int landt groote nombre van bestiael, schoone peerden, koyen, schapen, groot boven alle andre landen; groote nombre van zuvele ende excellent, zo om dese als andre landen te provideren.

Voorts in diverssche quartieren schoone meede, de welcke drie jaeren ofte daer ontrent moeste ligghen in de eerde eer men die uutdelven ende accoustreren mochte om te oorboren tot verwen van de lakenen.

Metgaders overal abbondantie van alle soorten van grane, met diverssche andre commoditeyten, danof wy nu, volghende ons boos leven, meestal af ghepriveert zyn’. - Vlaamsche Kronyk, ed. Piot, 621-623.

Aantekeningen

Accoustreren: bewerken, verder afwerken, omwerken. - *Benooden*: wvl. benaten (bedrichten) De Bo. - *Canevetsen*: tekstielnaam. In die periode (1550-1600) is canevets (kanefas) veel in de handel als voeringstof, zaklinnen, paklinnen. - *Costen*: kusten; ndl. kust (ontleend ca. 1450 aan ofra. coste) behoudt de vorm coste tot laat in de 16e eeuw. De oude mnl. term was *zeecant* - *Meede*: meekrap (Rubia tinctorum). In 't groot verbouwd vooral in Zeeland en Zeeuws-Vlaanderen; zie Biekorf 1931, 375-377. Tot in de ‘beroerlicke tijden’ werd ook in de Westhoek meekrap verbouwd. - *Noordtzee*: is oudtijds niet de zee vóór de Vlaamse kusten, doch de verre zee van de kabeljouwvangst. - *Was*: gewas (als grondstof). - Over de *lijnwaadmarkt van Izegem* in de jaren 1580, zie het art. van J. Geldhof in Biekorf 1954, 89-94.

5 januari 1582 - SAP 395 - Folio 122 verso

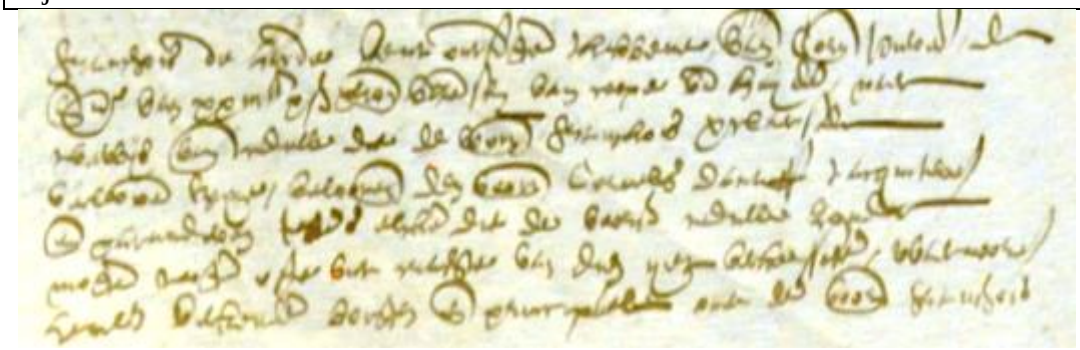

Franchois de Herde kent ontfaen thebbene van **Cornelis Pulder**
de somme vzn xxiij pond x schele grooten vlaemsch van coope van huyden naer tbewys van de cedulle de voornoemde Franchois verclaersde -
beloopen tzyne - beloovende den voornoemde Cornelis danaff tacquiteren ende garanderen tegens elcken die de voorseide cedulle zoude moghen tooghen ofte vut crachte van dien yet verheesschen -
waervooren hemlieden bekennen borghe ende princpael over de voornoemde Fanchois de Herde - Boudewyn Oudegheerste- Adriaen Makeblyde – Jacob Lammen
Actum den vij in lauwe 1582
Gillis Pieren ende Jacques Hix schepene

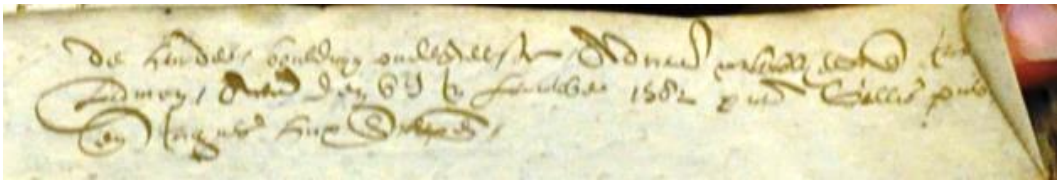

5 januari 1582 – Tonnen bier voor de soldaten te Loo – renten

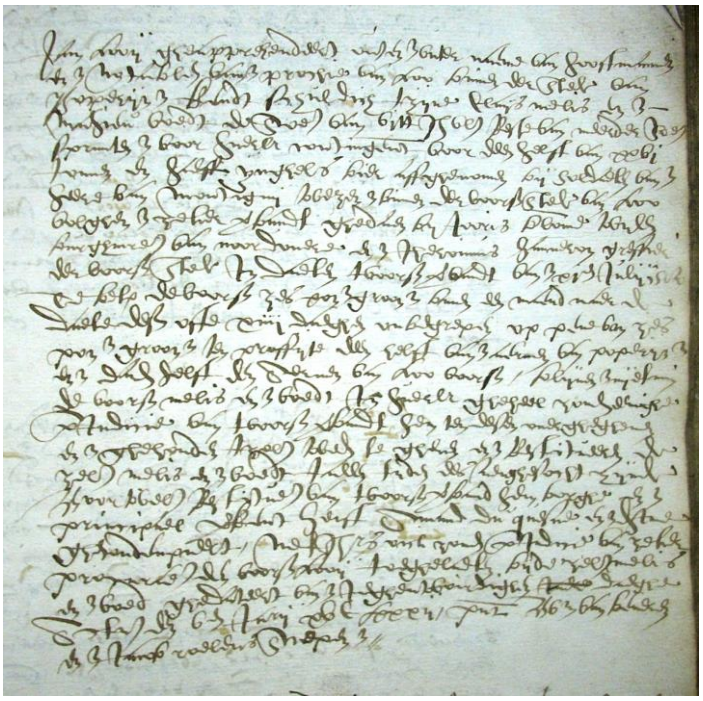

Jan Looy
gheapprehendeerde onser, vuter naeme van de hoofmannen ende notabelen vande prochie van Loo binnen der stede van Poperinghe, kendt schuldich tzyne **Clays Melis ende Mahieu Voedt**
de somme van vj pond grooten vlaemsch reste van eerder somme, spruutende voor huerlieder contingent voor den helft van xxvj – *26* - tonnen en halff **ynghels bier** affgenomen by de soldaeten vande heere van Montigny,
wezende binnen de voorschreven stede van Loo,

volghende zeker verbandt ghedaen by Jooris Blomme, wylen burchmeester van Noordvuere ende Jherommus Hanneron, greffier der voorseide stede in daeten tvoorschreven verbandt van de xjde july
Te betalen de voorseide zes ponden grooten binnen een maend naer de daete desen ofte xiiij daeghen onbegrepen - op pene van zes ponden grooten ten proffyte deen helft van de aermen van Poperinghe ende dander helft den aermen van Loo voorschreven –
blyvende nyetmin de voorseide Melis ende Voedt in haerlieden gheheel zonderlinghe paer judicie van tvoorschreven verbandt hem ten desen oivergheghe heven
ende ghehouden tzelve weder te gheven ende restitueeren de zelve Melis ende Voedt tallen tyden des versocht zijnde
voor welcke restitutie van tvoorschreven verband hem borghe ende principael verbonden heift **Amand du Quesne** ende hiertoe ghecondempneert
metghaders oick zonder prejudicie van zeker proparte den voorseide Looy toegelaeten by de zelve Melis ende Voed ghedateert van de jeghenwordighe daeghe
Actum den vde january xvc lxxxij
Present Willem van Beveren ende Jacob Roelens, schepenen

17 januari 1582 – Borg voor de baljuw Toussain Deneren – Renten

Loys Makeblyde ende Jacob Deneren in pesone,
voor **Pieter de Roode ende Willem Scherrier**, schepenen,
hebben hemlieden bekent ende geconstitueert borghe over **Toussain Deneren**, bailliu deser stede, totter somme van ijc ponden grooten vlaemsch,
jeghens **Jacob de Conynck ende Christiaen Nuwelaere**,
welcke somme van pennynghen de voorseide **Jacob de Conynck ende Christiaen de Nuwelaere** waeren te beheeschen de voorseide bailliu voor myne heere vande raede in Vlaenderen te gheven naer dvutwyzen vande commissie van de xix leden laetsleden met belofte de voorschreven omme te furnieren inde decreetee de voornoemde bailliu daerinne ghecondmepneert wert
ende beloofde de zelve bailliu zune voornoemde borghe daeraff te garaanderen ende schadeloos te indempneeren onder verbandt zins persoons ende alle zijn goed –
present ende toecommende
Behoudelick dat de comparitie personele ghelimiteert zy in simpel daeghynghe dat mets ende indien de voornoemde bailliu zoude moeten compareren in persone voor mijne heeren van de raede zoo wat de jeghenwoordighe borghschap van onwerden ghesmolten ende te nyewe
Actum den xvijste january 1582

17 januari 1582 – De Walen tegen de Staten - Augustyn van Hermelghem

Op den 17sten januarius 1582, zoo trocken ons peerden uytte, te wetene, de Blau Rockx, en ook met hun de Goetwillige en een gedeelte voetvolk, en met hun noch vele wercklieden, om alle huysen af te breken, uyt dien dat **de Walen eene sterkte gemaekt hadden te Hollebeke,** alwaer zy zeere vrochten, en het liep in het woord dat zy eene sterkte ook maken zouden te **Voormezeele,** en in meer andere plaetsen.
Nu het volk van der stede uyt zijnde, hebben gevonden een cornette peerden, Albanoisen, en hebben elk anderen aengevallen, zoo dat de lieutenant dood bleef, en met hem noch 10 ofte 12, en wel 8 ofte 10 gevangen, en ook mede den capiteyn, den welken was een Piemontoys en den geheelen nacht bleef altijdts liggene tot Roeselare, altijdts veel kwaed doende, en de Francoysen maekten hun sterck tot Gistele en den prince was vertrocken van Gend metten

prince van Anthoin, en hielden hun tot Vlyssinge en men gevoelde hun niet veel anders dat den Prince de landen verliet, want daer waren bouken gedrukt dat den prince hem excuseerde uyt dien hem de Staten niet opgebrocht en hadden sommige penningen; aldus stond over al zeer kwalijk.

22 januari 1582 – Nog een borg voor de baljuw - Renten – SAP 395 – Folio 123 verso

Christiaen Liebaert ende Chrsitaen de Nuwelaere,
verbinden hemlieden borghe jeghens **Toussain Deneren**, bailliu,
dat hy hem vryelick ende sonder quets ofte schaede *zich* zal moghen presenteren voor de persone van **Steven Caenen ende Jacob de Conynck**
ofte van eene van hemlieden binnen de stede van Dixmude ofte Nieupoort
omme aldaer onderlynghe te spreeken om accord ende appointemendt
ter cause van de daeghynghe personele vande voornoemde bailliu voor mijne heeren van de raede in Vlaenderen te Ghend,
behoudelick arrest ofte ongheluck van soldaten ofte vrybuuters,
waervooren de voornoemde borghe hemlieden nyet en verbinden,
maer alleenelick dat hy ghaende ende keerende zal wesen vry ende ongelicht ende onghemolesteert van de voorseide Steven Caenen ende Jacob de Conynck ter cause van haerliede vergaederygnhe tot appointement zoo voorseit es,
alhier inne verbindende harlieden persoons ende alle huerlieden ghoet – present ende toecommende
Actum den xxij janaury 1582
Preseent Pieter de Roode, burghmeester, Willem De Rycke, Jacob Reelds ende Mahieu Degroote, schepenen

22 januari 1582 – De Abelemolen - SAP 331

Gheconsenteert by oppervooghd ende schepenen
de wedewe ende vooghd vande kinderen van **Maillard Bouve**,
te vercoopen **de muelene te Abeele**,
metghaders v lyne erfve, ist nood,
om daermede te zuuveren de schulden van tvoornoemde sterfhuuse, mids doende twee hallegheboden ende tsurplus brynghende te weezebouk ten proffytte vande voorschreven kinderen
Actum by advis van vrienden ende metgaders van de zelve kinderen ten daeghe ende jaere als boven.

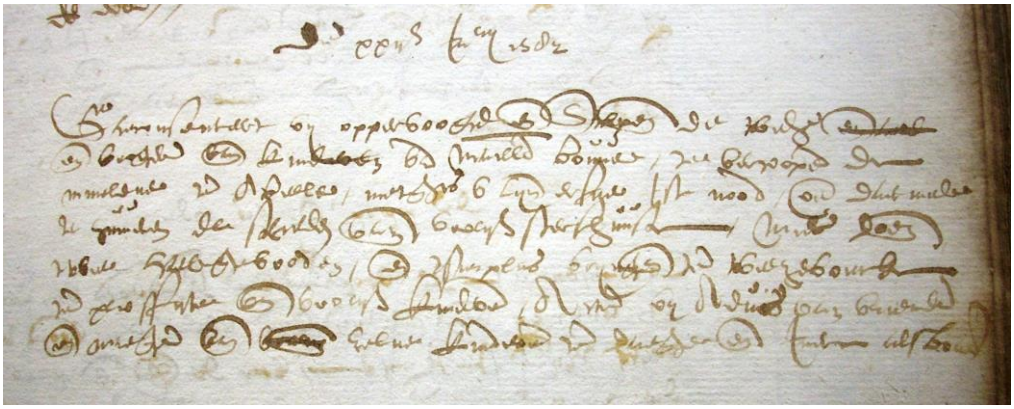

5 februari 1582 – De molen van de Nonnebosschen – SAP 395 – Renten

Mahieu Thoris, coopman in persone voor onderschreven schepenen heeft belooft costeloos te acquicteren ende garanderen
Clays Porrent ende Lieven Despanterius, zijne borghe,
jeghens den ontfangher van de ghoedynghe vande **Nonnebossche**,
ter cause van pacht vande muelene van ’t voorseide clooster beloopende xij pond grooten sjaers naer bewys vanden pachtbrieff daerinne verbindende iij ghemeten ij lynnen onder ghers ende zaylandt inder Peselhouck in drie paerceelen
zoo die gepaelt ende gheabouteert staen naer tebwys van het deelloot onder de comparant weszende omme by ghevalle van beschaedigheyt de zelve geheel of in deele daeraen te verhaelen naer de coustume deser stede
Actum present Willem van Beveren ende Jacques Hix, schepenen
Den vde februari 1582 .

5 februari 1582 – SAP 365 – Halmen – **De Grote Harpe**

Pieter van Burckes
heift ghecocht jeghens de zelve voocht vande voornoemde kinderen ende jeghen Gheleyn voorschreven over hem zelven ende jeghens Barbele zyn wyf – by consente als vooren metgaeders by twee disrynckte hallegheboden te weten een half ghemet ende twaelf roeden lants ligghende in de **Edewaertshouck** – ghemeene met de kynderen van Joos Denys – **de groote harpe** ghenaempt – commende metten zuudhende upde Yperstraete – de westzyde de dreve vande wedewe Thomaes van Reninghe
Omme de somme neghen ponden grooten tvoorschreven ’t ghemet – tende maete tende ghelt – te betaelen tzeste deel ghereet ende de reste zal de cooper behouden te voorzyde ghelde ner coustume van Poperynghe
Xx schele voor de aermen
Xij schele parsiis voor de roupere en lyfcoop ten alste vande blyvere
Ghealmpt ut supra

Op de 8ste februari 1582 vroegen de Staten-Generaal van de Unie van Atrecht de koning van Spanje om opnieuw Spaanse troepen naar de Nederlanden te zenden. Ze voldeden daarmee aan een dringend verzoek van de landvoogd Farnese.

8 – 9 februari 1582 – Den Duc d’Alençon - Augustyn van Hermelghem

Ontrent alf sporkele, zoo is duck d'Alensoen gearriveert tot Vlyssinge met 4 ingelsche schepen en een fransch schip, met groot edeldom uyt Ingeland en ook sommige fransche heeren,
alwaer hy zeer eerelyk ontfangen was van den prince van Oranje en den prince van l'Espinoy, en van daer trock hy tot Middelburch, daermen hem ook zeer vele eere betoochde; hy was daer 8 dagen, en van daer trock hy naer Antwerpen, al waer hy buyten alle ander plaetsen met groote triomphe ontfangen was, 't welke men noyt keyser ofte koning

en mochte meer betoogen, alwaer hy den eedt dede buyten der stadt op Kiel, en alzoo met groote triomphe principalijk van de natie der Ingelschen.
Op dezen jegenwoordigen tijdt zoo bleefven de Walen altijdts tot Rouselare liggende.

We laten in dit oorlogsjaar voor de streek ook Adriaen van Meerbeeck aan het woord.

Chroniicke vande gantsche vverelt, ende sonderlinghe vande seventhien ...
Door Adriaen van Meerbeeck

Den voorgenoemden hertoge van Anjous bleef by de koninghinne van Enghelandt eenighen tydt – sulcks dat daer veel in het Nederlandt uytgaven dat daer een houwelijck gheschieden soude tusschen de koninginne ende hem. Daer naer heeft hy gereetschap gemaeckt om in ’t Nederlant te kmmen ende oorlof vande coninginne genomen hebbende – is hy op den 8 van febraurius 1582 aengekomen te Dovere, verselschapt met den grave van Leycester – *en nog verzschillende andere heren* – ende aldaer te schepe ghegaen zijnde – is hij den neghensten vande selve maendt gheseyldt tot ontrent de Zeeusche Eylanden – alwaer hy anckerde ende is alsoo daer na te Vlisinghen aen ghekomen – wesende daer naer eerlijck ontfanghen van de magistraet ende de gemente van Middelborch ende den negentienden van de selve maendt, wesende maendach quam den voorseyden hertoghe in de stadt van Antwerpen.

Alwaer hy ontfanghen wierdt met seer grooter pracht ende wierdt aldaer ghecosen Hertoghe van Brabant ende Marckgrave van het Heylich Rijc. Den Prince van Oraignen – Espinoy endee andere heeren haelden hem in ende waren daer teghenwoordi ch doen hy den herroghelijcken hoet oft croone ontfinck.

Naer dese fijne blyde ende heerlycke incomste binnen Antwerpen – volghde groto onweder van winden, door welcken veel schepen verdroncken ende dycken doorbraken ende syne wapenen die ghehanghen waren boven de wapeneen vande den koninck van Spaignen boven

de Werrfpoorte – zijn in den Schelde gheworpen ende het hof in het clooster van Sint Michiels beefde ende de canteelen vielen af.
Al het welcke van veel voor een quaedt teecken is ghehouden ende als eenen voorbode van de ellenden corts daer na gevolcht.
Aer andere meynden dat dit uyt der naturen gehschiedt was ende waren daerom vrolijck ende maekten goede chiere.
Want men heeft daer dry daghen lanc ghevierdt ende alle het ghescht wierde rondtom de stadt afgheschoten endemen luyde de klocken ende men stroyde goude ende selveren gheoldt onder de borgers op het welc op de eene syde stont des hertoghen gehdaente ende up d'andere syde eene sonne met syn devis: foret & discutit.

De catholijcken die binnen Antwerpen waren, merckende dat den hertoghe van Alenson catholijck was ende dat aen hen ghegheven was de kercke ende het clooster van Sint Michiel – hebben aen hem versocht dat sy souden moghen hebben de vrye oeffeninghe van hunnen religie ende datmen hen daer toe soude verleenen vier kercken maer wat dat den hertoghe daer toe dede – de calvinisten hebben he mdat plat afgehseydt in eht beghinsel vande maendt van May vyfthien hondert twee en tachtentich. Dan sy moesten hen te vreden houden met decapelle vanden hertoghe.
Ende noch en mochte iemandt daer komen misse hooren – het en was dat hy al vooren den koninck van Spaignen af swoer ende den hertoghe van Anjou eedt dede – eer sy inde kercke van het voorseyde klooster moghten gaen. Het welck sommighe katholijcken lieten van soodanighen eedt te doen.

Daer naer gheberude ove al in Hollant, Zeelandt ende dar ontrent een zseer groot onweder van winden – sulckes dat daer wel hondert vyftich schepen op de zee verdronken ende b-heborsten zyn.
De stadt van Antwerpen lede alsdoen eene onsprekelycke schade in de huysen ende kelders die vol waters quamen door het hooch water van de riviere vande Schelde, waer door veel coopmanschappen ende goedt bedrovern wierdt, ende ten selven daghe 's nachts salchmen veel wonderlicke teeckenen in de locht – die – soo sommighe wilden uytleggen soduen bedieden dat de blyde incomste vanden hertoghe van Alenson noch in drucke veranderen soude.
Niet verre van de stadt van Ypren won den heere van la Motte alsdoen te tydt het sterck casteel van Soetestede. – *Waar zou dit ergens gelegen hebben? - Het moet alleszins kort bij Belle zijn.*

16 februari 1582 – De Mane - Renten – SAP 395 – Folio 124

Joos Maerten heift ghecocht
jeghens **Joossyne, weduwe van Vincent van Ameele, ende Jacob Maerten** als haeren bystaenden mand,
een erfvelick losrente van xxiiij pond parisis sjaers den penninck xvj –
vallende jaerlicx den xvj ste february –
deerste jaer xvc lxxxiiij ende aalzoo voorts totter lossynghe vande voorseide rente diemen zal moghen doen ter twee paiementen telcken de helft met zulcken ghelde sconincx –
daerinne verbyndende zeven vierendeel **hommelhoff, erfve ende catheilen**,
ligghende inden Eeckhouck,
streckende oost ende west, van oosten an tland van Eloy Merlevede ende Jan Christiaen - van noorden langhs de dreve - metten westhende tland dat Gheleyn Verschoote in pachte houdt – de zuutzyde de voornoemde Jan Christiaens

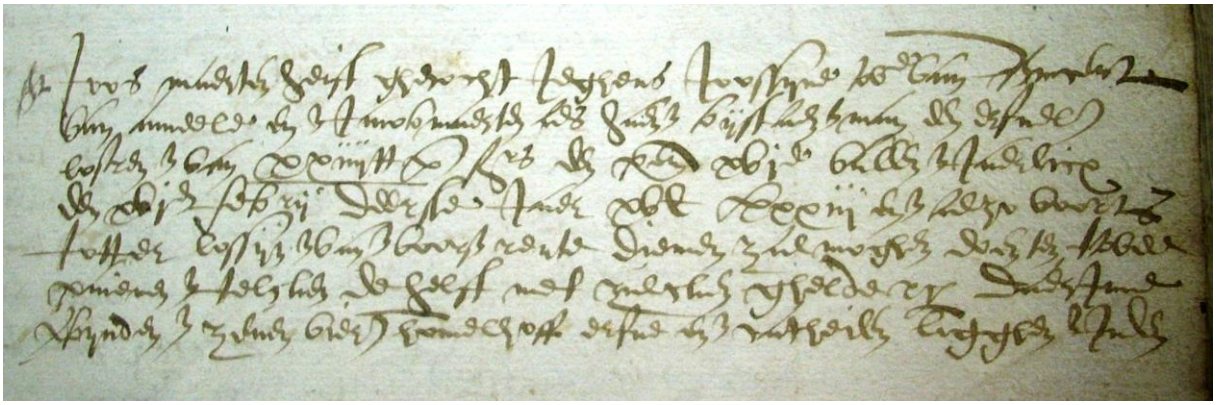

Item een huus ghenaempt **de Maene**, metten stalle staende op **dYppredamcoutere** –
van westen Jan Jacobssone – van oosten Pieter van Ameele – causa suis – van zuudende de straete
Item noch een huus in **'tPepestraetken** metten nyeuwen stalle daer Bartholomeus Vuterdaele woont – van noorden **de Schotterie van Ste. Sebastiaens** – van zuuden de straete -
Innynghe tsconincx -
Actum den xvjste february xvc lxxxij
Present Ghoesteene – Beveren – Scherrier – Roelens ende Groote, schepenen

21 februari 1582 – Jan Boudrou heeft schulden bij Willem van Beveren - SAP 395 - Folio 124 verso

Jan Broudou kent schuldich tzyne Willem van Beveren -
present ende de kennesse accepterende – de somme van vyftich ponden neghen schellinghen neghen penninghen grooten vlaemsch -van coope ende leveringhe van **hoppe -**
te hetaelen de xxx december xvc lxxxiij -
daerinne verbindende een behuusde hofstede - erve ene catheilen - inden Peselhouck - - groot van erfve xiiij ghemeten oft daerontrent -
tnoordhende de Coppernolle straete - de westzyde de leene van joncker Chaerles de Vos - ende van zuuden tgoed van Pieter van Stichele -
belast te vooren in vj pond parisis tsjaers losrente - den penninck xvj - gheldende daeldinghen van Jacob Loodyck -
omme by ghebreke van betaelynghe der voorseide schuld geheel ofe ten deele daeraen te verhaelen naer de coustume deser stede -

Actum den xxj february xvc lxxxij present Loys vande Ghoesteene - burghmeester - Eloy Moreel, schepene

24 februari 152 - De Gregoriaanse kalender

Paus Gregorius XIII heeft met de bul Inter gravissimas een kalenderhervorming doorgevoerd, de juliaanse kalender wordt vervangen door de gregoriaanse kalender. Door het weglaten van 10 dagen wordt het begin van de lente teruggebracht tot 21 maart. De weekdagen lopen zonder onderbreking door, op donderdag 4 oktober volgt vrijdag 15 oktober.In onze streek wordt deze nieuwe kalender later dit jaar ingevoerd.

26 februari 1582 – De Gouden Plume in de Ieperstraat - Halmen SAP 365

Pauwels Cauchie heift ghecocht
jeghens **Kaerle Janssens ende Maycken** zyn huusvrouwe
een huus, erfve ende catheylen staende upde **Yperstraete ghenaempt de Gouden Plume**, daer Pauwels voorseid presentelick woondt –
wertelvast, moortelvast, naeghelvaste ende cavelvast,
vuyt ghevoerdt ende wyndwech staende boven inde voorcamere met de compas toebehoorende **Clays Babelaere**,
ende van nieuw ghestelt tusschen derve vande voornoemde huuse ende **Pieter du Flouck,** ghestelt byden coop, streckende van noorden ande erfve vande wedewe van Philips Billaudt ende van oosten de zelve wedewe – van zuuden Pieter du Flouck, ende dat omme de somme van hondert ende twyntich ponden grooten vlaemsch ….

10 maart 1582 – Hop en elst - SAP 244

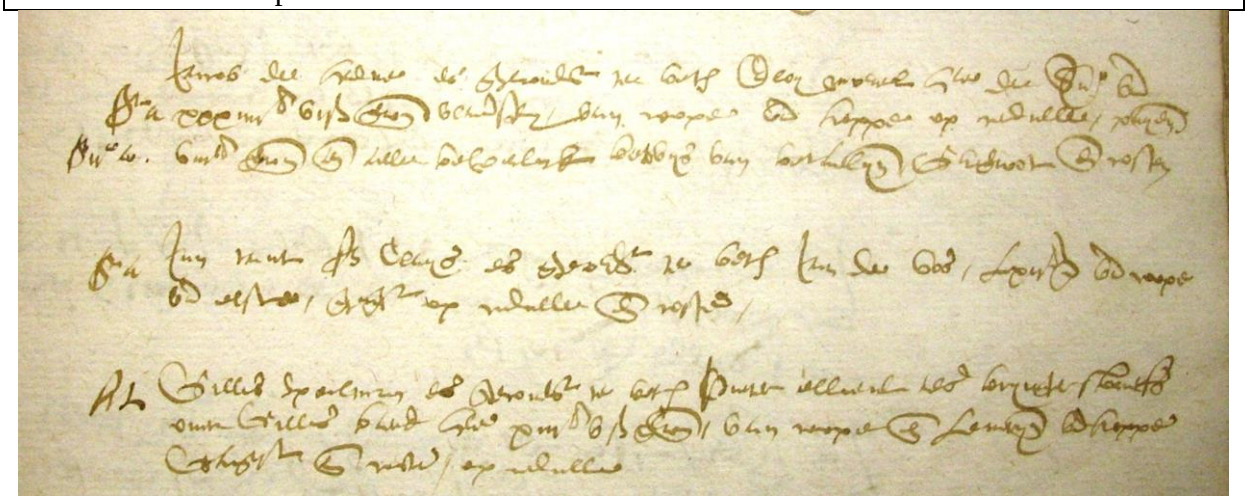

Den xde marty 1582
Jacob de Haene es ghecondempneert te bethaelen **Eloy Moreel** heescher de somme van xxxiiij pond vi schele grooten vlaemsch van coope van hoppe op cedulle, payement viij grooten ende alle behoorlyk bewijs van betaelynghe – ghegroot ende costen
Jan Tant filus Clays es ghecondepneert te bethaelen **Jan de Vos** lxij pond van coope van elste – geghroot op cedulle nede costen
Gillis Speilman es ghecondepneert te bethaelen **Pieter Ellieul** als bryngher sbrieffs over **Willem Baerd** heescher, xiiij pond v schel grooten van coope ende leveringhe van hoppe – ghegroot ende costen op cedulle

10 maart 1582 - – De Walen in het land - Augustyn van hermelghem

Op den 9 en 10sten van maerte, zoo zijn de geheele leger van de Walen vertrocken, nemende hun vertreck ontrent **Beselare,** en kwamen alzoo naer ontrent **Comene,** en alzoo naer Meesene, en Wijtschate, en alzoo naer **Belle en Zoeterstêe**, en op den 13sten van maerte, zoo hebben zy dat beleyd, en het arm landtsvolk nam wederomme hun vertreck naer het huys van **Langemaerk en van Plasschendale,** en van ontrent Moortslêe,
en díe van Roeselare hadden met de Walen wel 3 maenden moeten hun pacientie nemen;
alzoo noch op den 12sten van maerte zoo waren gecasseert capiteyn Velle en capiteyn Mr Herreman, en hunne geheele vendelen, en men verwachte in de stede noch 4 ander vendelen;
aldus stond 't alomme niet zeer wel, en met de compste van den duck d'Alenson zoo verhoopte men eenige veranderinge,
maer de Walen hun vertreck nemende langs **Meesene,** en over **Kemmele** zijn op den 17sten van maert gekomen voor **Zoeterstêe,** en op den 29^{ston} van de maend van maerte hebben 't over gegeven in de handen van de Walen, en den capiteyn van den casteele, met wel 20 ofte 25 soldaten, die de Walen hadden gedient, wierden al gevangen, en de reste wiert op een half mille naer Ypre van hun geconvoyeert met 2 cornetten peerden, en men zeyde datter op den 22 van maerte vele soldaten van de overloopers van het casteel van Zoeterstêe gevangen waren tot Belle.

12 maart 1582 – Halmen – SAP 365 – Folio 244

Jan de Bruulle
heift ghecocht jeghens **Maerten ende Jan van Losvelde** ende jeghens huerlieder huusvrauwen, vervanghende tghemeene sterfhuus van **Anthonis van Losvelde** huerlieder vader
een huus, verve ende catheylen staene inde **Leverstraete daer Passchier Lyoen** nu woondt – streckende van noorden an derfve van Mijnheer **Henderyck Ghysebrecht** – van zuuden **Jan Daten** – van oosten opde straete
Ende dat omme de somme van lx ponden grooten vlaemsch ghelt ter erfvachtigheyt –
thien schellinghen voor een godtspenninck
ende drie ponden parisis voor de lyfcoop ten laste vande blyvere
Ghealmpt voorts over erfve de xijde in maerte xvc lxxxij

12 maart 1582 – De Victorynen - SAP 365 - Folio 124 verso

Pieter van Daele filius Jans in persone cedeert ende transporteert in handen van de gouverneurs ende andere gebroeders vande gilde der Victorynen deser stede -
alhier in deese present ende den transpoort accepterende - vuer zaeke van
de somme van x ponden grooten vlaemsch die hem cedent schuldich ende achteren zyn **Kaerle de Roode ende Alaerd Petit** -
over een payemendt van betaelynghe van een huus, erfve ende catheilen by de comparant vercocht aen Jooris de Roode - vuer zaeke van voornoemde Kaerle de Roode ende Alaerd Petit -
ghevallen te lichtmesse laetsleden naer tbewys vande almbrieff -
omme by de voornoemde gouverneurs ende gildebroeders ofte huerlieden actie hebbende by transport de voorseide x pond grooten vlaemsch te heffen als hun proper ende eyghen goed -

hem houdende de voornoemde comparant vernoucht ende vande voorseide gouverneurs ende ander gildebroeders ten vullen betaelt -
Actum den xij in maerte xvc lxxxij
Present Kaerle de Schottere burchmeester ende Jan Daten schepene

18 maart 1582 – Aanval op de Prins van Oranje - Van Meerbeeck

Inde maendt van meerte wierdt den Pince van Oraignen met een pistolet van eenen knecht an en spaensch coopma – ghenoemt Jaspar d'Agnastra – soo hy van de tafel wuam geschoten – welken knecht ghenoemt was jan Jaurenqni van Silvao ghevoren – welcken Jaruengni terstnont van den princen garde doodt gheslaghen wierdt.
Het doodt lichaem van Jan Jaurengni wierdt op de merkct op een schavot ghestelt omdat het van een ieghelyck soude bekendt worden om te weten voor wiens raedt dit stick was aengereccht – door wlekcen saken synen biechtvader H. Antonius Timmerman – predickheer ende Antonius Venero ghevanghen ghenomen zijn gheweest ende daerna gheworght ende gheveirendeeldt ende de virendeelen op de bolwerken van het casteel ghehanghen.
De huysvrouwe van den princ van Oraignen wierde corts daer na sieck ende steirf op den vyfden dach van mey maer en onde niet seer christelijcken sterven aenghesien sy eene gheprofesside nonne zijnde de cappe op den tuyn hadde ghehanghen ende hadde eenen man ghetrout.
De beroerte ende oploop was groot binnen Antwerpen onder de Calvinisten – ja daer waren veel die seyden dat den herotoghe van Alenson mede van de conspiratie was, ende soude in groot peryckel geweest hebben en hadde den prince van Oraignen door brieven – die hy aen de colonellen van Antwerpen hadde doen schryven hem niet ontschuldicht. De voorseide Prince doen hy ghequeststt was – wierdt in sijn camer ghedraghen ende constelyck genesen.
Den Prince van Parma dese tydinghe ghehoort hebbende, sondt syne trompetters aen de steden van Brussel, Ghendt ende Brugtghe, henlieden vermanende tot het overgheven der voorseyde steden – belovende hen alle ghenade. Maer sy van de doodt des princen van Oraignen niet versedkert zijnde, oft dat sy hartneckich bleven en wilden naer de goede vermaninghen niet hooren.

24 maart 1582 – Van Hermelghem

Op den **24sten van maerte**, 't welke was op eenen zaterdag, zoo kwamen t'Ypre in 4 vendels soldaten, te wetene, het geheel garnisoen van Dixmude; zoo kwamer in 6 vendels Francoysen, en ook mede tot Duynkerke en tot Bergen, en als het garnisoen van Dixmude in kwam tot Ypre, zoo waren zy op de Halle gedaen gaen, en men ginkse forrieren over de geheele stadt, en men vreesde t'Ypre voor belech van Meenene ofte Ypre, aldus midtsgaders de mare van **den prince van Orange, die men zeyde dood geschoten te zyne tot Antwerpen,**

zoo achternaer de mare voor zeker gekomen zijnde dat hy niet van den lijfve en was berooft, maer gekwetst in 't hoofd, zoo en wiste men wat gevoelen van alle deze zaken, en op den xxv van maerte, zeyde men, dat Meenen besloten was van de Walen, maer het en was niet waer.

Op den 25sten van maerte, zeyde men dat die van Camericke hadden ingenomen het stedeken van Lens in Arthois, en alle de Walen die tot Belle lagen en alle de Duytsche, die lagen tot Toerquyn, die zijn gevolgt en dat om wederomme te verkrygen het zelve stedeken van Lens in Arthois, en van Rijssele; zoo volgde een gedeelte groot geschut, aldus zoo waren die van Belle verlost van hunne Walen.

De brief van de prins van Parma wordt opgehangen
Op den **27sten van maerte**, zoo zijnder gekomen – *te Ieper* - eenige trommerslachs en eene trompette uytten name van den prince van Parme, en brachten eenen brief aen Mijnheeren, voocht, hoogballieu, en die van der Wet, en zijn briefven gevissenteert en ondersocht zijnde, zoo en hebben die van der Wet den zelven trompet niet gelaten wechreysen, als't hem belieft heeft, maer op den 28sten van maerte, als de poorteclocke verlaten was, zoo heeft men de leere gerecht aen het gerechte voor het Besant, en de trompette is gebrocht van de Halle, en hy meende claerlyk dat hy zoude gestorfven hebben, maer men heeft den zelven brief die hy brochte met een strop gehangen aen het zelve gerechte, en de trompetter verboden niet meer te komene op de zelve punitie, dit is gehangen en verworcht te zyne, en als den brief een ure gehangen hadde, was hy afgedaen en by den officier geweerd.

28 maart 1582 – Hoppe en Hoppeland - SAP 395 - Folio 125

Adriaen Lammoot kend schuldich tzyne **Gheleyn Kesteloot** - present ende de kennesse accepterende –
de somme van xxxij pond grooten vlaemsch van coope ende leveringhe van **hoppe -**
te betaelen den xxviij in maerte xvc lxxxxiij daerinne verbindende onderhalf gemet lands metter hofstede daerop staende onder ges en zayland - inden Edewaerthouck –
daer de voornoemde debiteur nu en tyde woonende es - ghemeene in een partie van iij gemeten of daerontrent met Victor Gyzelen - te cause van zyn wyfve -
Item onderhalf gemet **hoppeland** in een perceel van drie gemeten - ghemeene als boven inden Oosthouck - belast in een rente van xvj schele parisis tsjaers geldende de weduwe van Gheleyn van der Maerle - zonder breeder -
omme executie -
Actum de xxviij marty 1582 -
Present Daniel de vos ende Joos Maerten, scheenen

2 april 1582 - Van Hermeghem

De eed aan de duc d'Alençon
Op den 2 van april, zijn naer den noene de poorten gesloten, en men slouch alle de trommelen elk in zijn kwartier, en alle borgers, wie zy waren, geen uytgezondert, van xvi jaer tot 100 jaer, moeste elk komen voor zijn capiteyns huys, op de boete van 60 ponden, en als alle de borgers byeen waren tot 2 uren, zoo heeft men den eedt van den koning van Spanje afgenomen en den duck d'Alenson moeten den eedt doen; zoo wie zulks niet en dede of en wilde doen moesten ruymen de Geunieerde Landen, en werden als vyanden des landts gehouden, en daer warender eenige die 't niet doen en wilden; zy wierden in hun huys met soldaten zeer verlast, en zy moesten wech.

Hoewel deze feiten te Ieper voorvielen, halen we ze hier aan, omdat we denken dat ook te Poperinge hetzelfde gebeurde. Het

7 april 1582 – De Stadswacht en het bier - Resoluties B

Ter verghaederynghe vande bailly, burhgmeester, schepenen ende raeden deser stede,
es gheresolveert dat van nu voortan men wachte houden zal elck in properen persoone op de pene ende boete hier voortyds ghepubliceert
Actum den vijste april 1582

In de marge - Daertoe gecooren **Gillis Pieren**
Geresolveert een persoon te kiesen ten fyne te teeckenen met stekers ghesteken mette letteren van de gheheelen A B C alle tonnen van groot bier,
verbiedende een yeghelick gheen bier in te doen voor anderstont de voorseide tonnen gheteeckent zyn
ende eenighe ghevonden wesende ongheteeckent
zullen boeten de somme van vj pond parisis ende de ghonne in herberghen ghevonden zynde,
zullen de zelve huerlieden herberghen verboden zyn drie maenden,
ende eenighe dienaeren bevonden wesende zulcx werckende, zullen arbitrairelick ghecorriguert wesen ende huerlieden officie verboden zyn,
beghinnende den ixste deser maendt,
verbiedende alle brauwers gheen bier vut te laeten haelen vut huerlieden brauwerien, voor anderstont de tonnen met tvoorseide marcq gheteeckent zyn
op de boete als vooren ende tvoorseide bier verbuert,
de voorseide boete tappliqueren in drie deelen, te wetene d'een derde de heere, tijde den angryngher ende tiijde de disch van Sinte Bertins
actum eodem

Geresolveert dat **Caerle van Hove** met zyne medecomplicen zal verschieten de pennynghen, by hemlieden helpers verteerende met den corpirael **Landas** ende zyne soldaten, tot Nyeupoort, bedraeghende ter somme van veerthien ponden grooten
Actum eodem.

8 april 1582 – Van Meerbeeck – Het beleg van Oudenaarde

Den achtsten dach van april in het jaer vyfthien hondert twee en tachtentich liet den prince van Parma den roep gaen dat hy Meenen in Vlaenderen wilde gaen belegheren, daer hy nochtans van sin was de stad van Audenaerde te belegheren, heeft daerom synen legher derwaerts gheschickt, nemende den wech gheheel naerby Audenaerde.
Het welck het garnisoen vestaende, zyn daer dry vendlen knechten uytghevallen – meynende in den steert vanden legher te slaen, maer hen selven vindende op den wecht betrapt, zyn sy voor het meestendeel al doodt gheslaghen oft ghevanghen gheweest van het volck van den Prince van parma – den welcken terstont zijnen legher rontsom Audenaerde heeft gheslaghen ende heeft daer terstont vyf en twintich stucken gheschuts voor ghebracht. …

11 april 1582 – Pieter Zeke heeft schulden - SAP 395 - Folio 125

Pieter Zeke kend schuldich tzyne Pieter Devos
de somme van zevenendertich ponden grooten rese van coope van een huus –

staende inde Papestraete van westen Alaerd de Rhoode - van oosten Jan Godduud ende van vooren de straete -
te betaelen by vyff ponden grooten tsjaers ende alzoo jaerlicx totten vulle betalynghe van de voorseide somme –
wanaff deerste jaer valt te halff maerte xvc lxxxiij ende in verzekerthede verbyndt het zelve huus alzo tzelve ghestaen es ende gheleghen es
omme executie
Actum den xj april xvc lxxxiij
Present Caerle de Schottere burghmeester ende Pieter Dufloucq, schepene

13 april – De Walen te Belle - Augustyn van Hermelghem

Op den 13sten van april, zoo is de gansche macht van de Walen wederomme gekomen tot Belle, nadat zy **Lens in Arthois** weder ingenomen hadden, en wel sterck gemaekt gelaten hebben. Zoo verwachte men eenige veranderinge dat zy tot Belle niet lang en zouden blyfven liggene, maer men vreesde dat zy voor Meenen of voor eenige andere plaetsen zouden siege leggen. Op dezen tijdt zoo trocken vele borgers uytter stede, uyt vreese van siege te hebben voor de stadt.

Op den 21sten ofte 22sten van april, zoo was de stede van Aelst ingelopen van de Francoisen, die hadden lange gelegen tot Eekloo, en daer bleefven vele binnen dood, die werre boden, en de Walen hadden vast begonnen siege te leggene voor Audenaerde, maer dat Aelst was voor hun een groot verlies, en als de mare kwam tot Ypre werd terstond het geschut afgeschoten van blydschap.

22 april 1582 - **Aalst wordt ingenomen door de Staatsen** – Van Meerbeeck

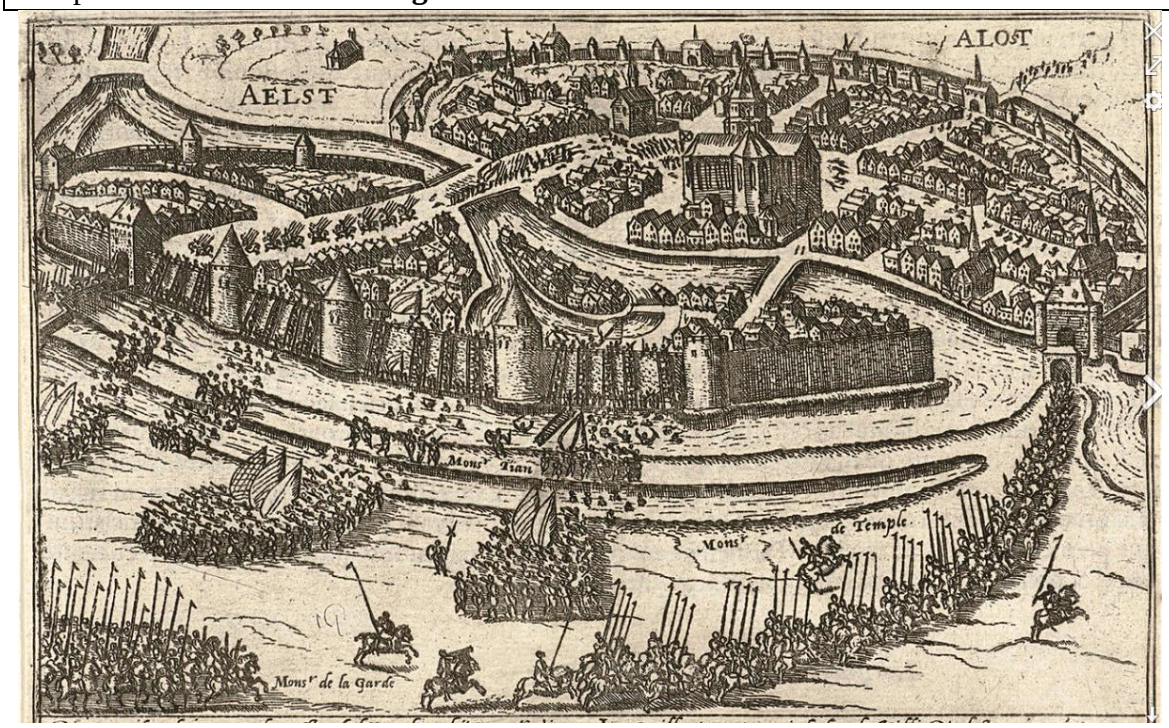

Ter wylen dat den Prince van Parma voor Audenaerde lach hebben de heeren van Thiaut Tempel – *Tympel* - ende den heere van Cama met hun volck de stad van Aelst met leederen beklommen ende eene brugghe over de gracht gheworpen ende alsoo de stad overweldicht.

Daer waren vyfthien daghen te vooren van des koninckx volck in de stadt veel waghens van alle virctualie ghebracht ende veel goedts was daer inghebrocht van de omigghende dorpen ende wel vier hondert priesters waren ooc binnen de stadt – die meestendeel al deerlyck vermoordt wierden ende sommighe ghevanghen.
De stadt wierdt gheplundert ende veel vorghers verslaghen gherantsonneert ende ghevanghen – het welckgebuerde den twee en twintighsten april in het jaere 1582.

Het **casteel van Gaesbeek** wierdt daer na vandes Prince van Parma volck met list inghenomen – want sy hen ghelatende al oft de soldaten van Aelst waren – versochten inghelaten te worden om hunnen roof op het casteel te brenghen maer inghelaten zynde hebben sy de geusen verslagen ende verjaeght ende alsoo het casteel in hunne macht ghebracht;

Laatste april 1582 – De Abelemolen – SAP 395 – Renten

Clays Dehane filius Pieter,
verbynd in handen van **Maeyken, de weduwe van Jan Staelen ende Andries de Bucker** haeren bystaenden man,
een hofstede groot van lande xv ghemeten ofte daerontrent
over ghers ende zaeylant, ligghende inden **Hellehouck -** van oosten daeldynghen Jacob Loodyck, van westen Michiel Roen – van zuyden de straete ende van noorden Gheleyn Verschaeve –
ghelast de voorseide hoffstede in twintich ponden grooten in principaele van eene rente jeghens Jacob Loodyck voornoemd
Item xij pond parisis tsjaers rente den penninck xvj – ten proffyte van tghasthuus deser stede
Item in tweenentwintich ponden grooten weezepennynck toebehoorden daeldynghen van tkynt van Eloy Voghelen ende in zestien ponden grooten jeghens daeldynghen van Clays Wyts
Voorts verbyndende **de Abeele muelene** alzo die ghestaen ende gheleghen es ende alle zijn ghoed – present ende toecommende
Ende doet in verzekerthede van de somme van twee hondert ponden grooten van coope van de voorseide muelene te betaelen binnen twee jaeren den daete deser – met zulcke penninghen als begrepen stgaet in zeker contract ghedaen tusschen de voorseide WillemStaelen ende Mailliaert Bouve
In daete den vijste april xvc lxxxj
Omme recht – actum den laetsten april xvc lxxxij
Present Willem van Beveren ende Pieter Beke, schepenen

1 mei 1582 – Het beleg van Oudenaarde – Augustyn van Hermelghem

In het beginsel van de maend van meye zoo hebben de Walen altijdts gecontinueert **het belech van Audenaerde,** maer zoo sterck niet zoo sommige waren verwachtende, maer hebben het grof geschut daer voren gebrocht; maer op den 16sten van meye zoo en wasser noch niet vele bedreven;
maer de legere van de nieuwe heeren van den lande, den duck d'Alensoen heeft doen vergaderen zijn volk uyt het land ontrent,
en het scheen men zoude ontzet gedaen hebben aen de ingezetenen van Audenaerde, …

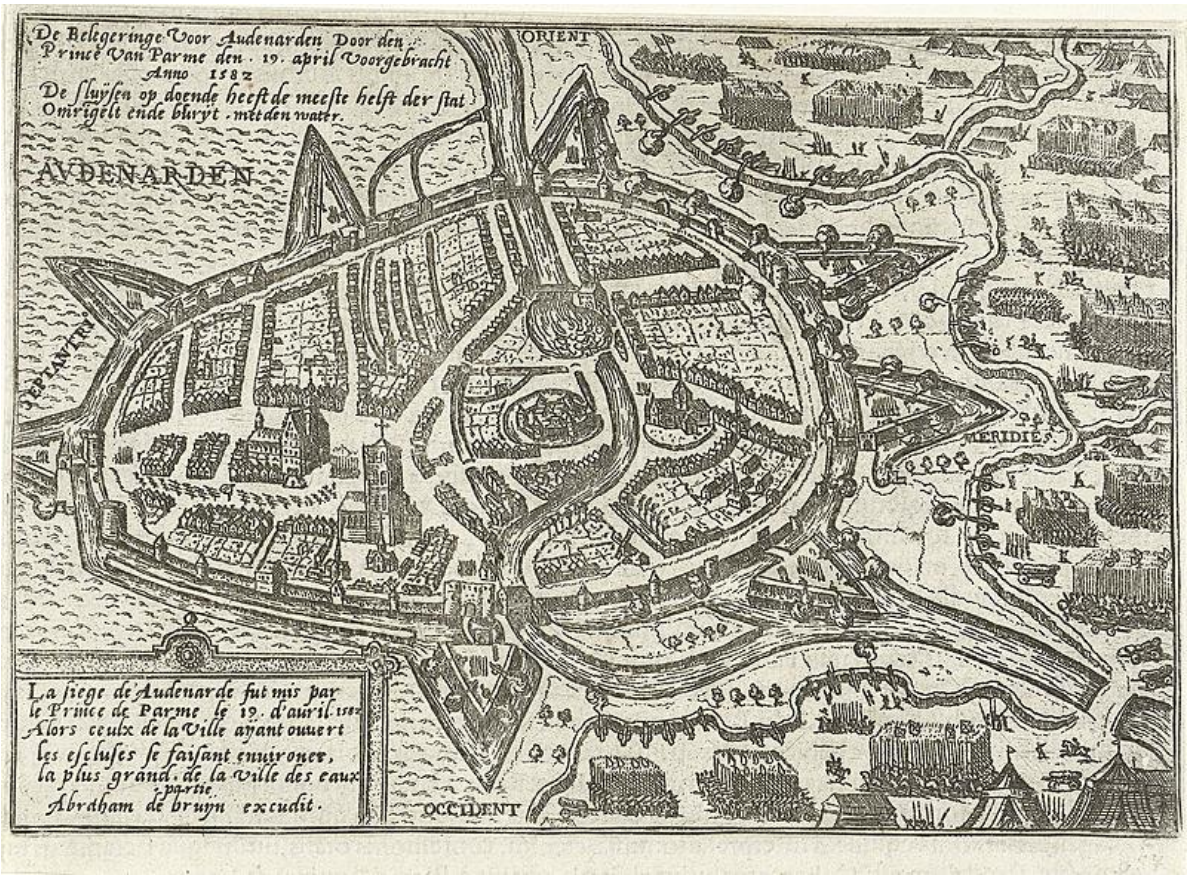

En zo kwam het legere van de Malcontenten te liggen voor Oudenaarde en het leger der Staten groepeerde zich rond Gent.

7 mei 1582 – Joos Maerten heeft een hommelhof gekocht - halmen

Joos Maerten heeft ghecocht
jeghens **Jacob vande walle** ende jegens Jacquemynken zyn wyf
1 ghemet ende xxv roeden lants, **hommelhof** zijnde,
ligghende inden Eeckhouck van zuuden derve van Steven de Backer,
van west tlant vande aeldynghen van Ghelein Balteel
van noorden de cooper
van oost de kynderen van de weve van Pieter Vramboult,
metgaeders de helft van de keete ende twee pershoopen, daer mede gaende
omme de somme van vier en tsestich ponden grooten ghereet ghelt,
xx schele parisis voor den godtspenninck
een pondt grooten voor de huisvrouwe van de vercooper voor een hooftcleet
ghelast ’t gheheel ghemet ende xxv roden in vi ponden parisis “t sjaers, ter penninck xvi, ten prouffyte van Michiel Longuespey, causa uxoris
de lyfcoop ten laste vande blijver
Te betaelen tvoorseyde ghereet ghelt met de halm - Ghealmpt voorts van erfve – den vij in meye lxxxij

12 mei – Biddag voor de Prins van Oranje –Pauwels Heinderycx

Naar aanleiding van de aanslag op de Prins van Oranje wilde de Raedt van Vlaenderen opde 12de mei een biddag houden.
Heinderycx schrijft als volgt:
Den inwoonders van Veurne wierden van wege den raedt van Vlaenderen bevolen, een dit-ende vastendagh, o pden 12de van Meije 1582 – te houden, om Godt te loven ende te dancken, dat hy van de doodt bevrijt hadde den prince van Oragnien, die noch soo nootsaeckelick was ter bescherming van 't lant jegens de vyande.
Den voorseyden bidtdabh wiert, ten voornoemde daghe, door alle die der gereformeerde religie in de kercke van Sint Nicolaes seer gevolcht, ende, alader wierter door den minister eene predycatie ghedaen om het volck te verwecken hunne danckseggingen tot Gode te stieren over de genesinge van desen prince.
De catholycken – die maer hunlieder godtsdiensten bedecktelick mochten oefenen in de huysen – hielden over dit geval geene bidtdagen, in tegendeel, zy waren meer bedroeft dan verblijdt over den herstel vanden beschermheer der geusen, om dat hy den verdrucker was hunner geloofsgenoten.

14 mei 1582 – Halmen – SAP 365 – Ieperdam couter

Gabriel van Thuune
heift ghecocht jeghens **Boudewyn Zyde ende jeghens Peryncken**
zyn wyf tvierde van eenen huusse ende tviiijde deel vanden erfve daer Jan de Conynck overleet
stande ende gheleghen upden **Yperdamcouttere**,
streckende van vooren ter straete achterzaert tot de erfve van Boudewyn Bueten - doostzyde derfve vande wedewe van Gheleyn Vermaerle – te westhende derfve vander stede –
ghelast met zyn advenante inde coutterrente
Ende dat omme de somme van acht ponden vijf schellen grootne vlaemsch –
te betaelen met ghereede ghelde metten halme
Xv schele parisis te godtspenninck ende vier ponden parisis te lyfcoope te lasten van de blyvere
Ghealmpt voorts over erfve den xij in meye lxxxij

Van Meerbeeck – Het beleg van Oudenaarde

Omtrent de halve maendt van mey beghonste den prince van Parma te beschieten seer vreesselyck de tad van Audenaerde ende het gat wel gehaopent zynde ende de grachten vervuldt wesende met mutsaerden ende eerde – heeft syn volk den storm op een bolwerck ghedaen – het welck sy ghewonnen hebben; maer wierden wel corte met macht verdreven – met groot verleis van syn volck.
Dei van Gent hadden eenich volck ghesonden om in de stadt te komen, maar wierden onder weghen van de Albanoisen verslaghen ende ghevanghen.
Den grave van Lalaing geslagen wesende van een peerdt aen syn been – is ontrent desen tydt van de quetsure ghestorven binnen Valenciene.
Den heeren van Montigny volck wiert oock in Arthoys gheslaghen vande Franchoysen ende het gheschut dat sy gheleyden te schepe ghevoert zynde – hebben sy de franchoysen verdroncken.
De prince van Parma creech doen te hulpe den grave van Martinengo, ghesonden van den koninck van Spaignen – veselschapt zynde met sekeren grooten hoop Italiannen, Spaignaerden ende Duytschen.

Het koninckx volck hebbende met leederen de stadt van Diest beklommen ende zynde al vechtende etot op de merckt ghekomen – hebben van het garnisoen dat hen kloeckelyck hielt met groote hooppe ndoot gheslaghen gheweest – midts dat hen gheeene hulpe van peerdtvolck en quam – dat buyen was – dor dien dat die van binnen de poorte met volck beset hadden – soo dat het voorseide peerdevolck niet in en konde gehkomen ende soo is dien aenslach op niet ghekomen ende hebben het met der doodt ende ghevanghenisse moeten besueren.
De prince van Parma bleef altoos ghedurichglyck de stadt van Audenaerde beschietende ende hem waren veel vendelen Bourgonesche ende Duytschen aenghekomen. Maer Fredercik vander Borght – den Gouverneur vande stadt en was oock niet slap – maer besorchde alle saken tot de beschermenisse des stadts te vervoordeen – onder ander dede hy sommige spuyen sluyten om de riviere van den Schelde hoogher te houden, waer door sommige velden endealle de meerschen daer ontrent onder gheghaen zyn – soo dat de Gentenaers met schuytkens altemets konden in de stadt gheraken. De stadt wierdt dickmaels bevochten, maer den prince van parma volck deden luttel op – om de hooghde van het water dat de stadt becinghelde. Ende eene myne dede aende stadt groot quaedt, soo dat dar eene poorte met een bolwerck op ghespronghen is, maer die van de stadt hadden daer eene halve mane teghen ghemaeckt.
Den Prince van parma dede otter al vercondighen dat een ieghelijck ingheseten vn dese landen – die van hunnen koninck ende prince afghevallen waren ende den hertoghe van Alenson aenghehanghen hadden, midts hunnen koninck wederom bekennende - ende synen gouveneur onderdanich zynde, souden in ghenade wederom ontfanghen worden…

Den hertoghe van Anjou oft Alenson – om niet te schynen sedich te wesen – maer te thoonen dat hy sorghe droegh voor het landt – heeft alle de besettinghen vande steden doen uyttrecken ende by een vergaderen om de stadt van Audenaerde te ontsetten, van welcken hoop den oversten was Morits, een Engelsman – den welcken met synen elgher quam ligghen tusschen Audenaeerde ene Ghendt – maer en dorste het ontset niet aventuren door dien dat den prince van parma de quartieren te wel begraven ende beset hadde.
De borgherye met de soldaten van Audenaerde – mercknede dat het ontset quy&alyck by quam ende dat het peryckel voor de deure was – hebben met seker verdrach de stadt overghegheven inde maendt van julius in ht jaer vyfthien hodnert twee en tachtentich.
De conditien waren ghemaeckt op de maniere van die van Doornyck – te weten dat de borghers voor de plunderinge gheven soude nbinnen ses weken dertich duysent guldens. Ende al die uyt de stadt begheerden te trecken – hadden een jaer tyt om hunne goederen ende middelen te verkoopen. De soldaten mochten met de wapenen ende goedt uytgaen – sodner vlieghende vendels daer sy wilden.
Naedemael de stadt overghegheven was, heeft den prince van Parma met synen gantschen legher in slachoorden gaende den legher van den hertoghe van Nieuson komen besqtoot'en, maer sy hoorende van des Princen komste, zyn ghevloden tot onder de poorten van Ghent, waer van nochtans sommighe gheslaghen ende ghevanghen wierden.

21 mei 1582 – Gift bij testament – Renten

Elisabeth Sblocks, weduwe van wylen **Caerle Jacobssone ende Jan vande Aerent** haeren bysatenden mand,
heyft opghedreghen ende draecht op mids desen naer haere afflivicheyt
al zuldke goedynghe als haer jeghenworidich zijn toebehoorende ende alsdoen bevonden werden in handen end eten proffyte van **Ryckman Jacobssone jonckman**,
present tzelve opdracht accepteerende,
midts naer haere voornoemde afflivicheyd betaelen alzulcke schulden als thaeren sterfhuuse als doen bevonden wert –
op conditien dat inghevalle den zelve Ryckman ten huwelicke staete commende ende sterven voro de voorseide comparante zonder kynderen, zal tghene hy proffyterende by den jeghenwoordighen opdracht wederom keeren ten proffyte vande voorschreven comparante ende haere naercomers
Actum den xxjste meye xvc lxxxij present Loys van de Goesteene, burghmeesters ende Joos Maerten, schepene

22 mei 1582 – Baljuw Voedts – Renten

Compareerde voor burghemeesters ende schepenen deser stede van Poperynghe in persone, deersaeme **Mahieu Voedt,** jeghenwoordich bailliu der voorschreven stede,
heift vut crachte van procuratie speciale ende irrevocable
voor mijn heeren voor de burghemeesters ende schepenen van stedeken Vuerne
in daten van de xviijde der jeghenwoordigher maend ende jaere
van weghen meester **Guillaume van Simpol**,
al wettelick verbonden ende verbynd mids desen omme ende vuter naeme vanden voornoemde meester Guiilaume
in handen ende ten behouve van **mijn heere van Locren** collonel
houdende garnisoen binnen der voorseide stede van Vuerne,
den nombre van vijf ghemeten een lyne hopplant ofte daerontent ligghende onder de cuere der voorseide stede ende heerlichede van Poperynghe
nu ten tyden in pachte ghehouden ende ghebruuct byde weduwe van Joos Been
ende dit ot verzkerhede dat de voornoemde meester Guillaume zal compareren ende hem presenteeren binnen der voorseide stede van Vuerne tallen tyden als hy dies byden voornoemde heere collonel ofte zijne commis zal verzocht wesen
Actum den xxijste meye xvc lxxxij

5 juni 1582 De Walen te Knocke – Augustyn van Hermelghem

Op den 5^{den} van wedemaend, zoo lagen 8 binlanders schepen tot Dixmude die op Ypre wilden wezen, zoo met wynen meest, en met vellen, en met visch en alle manieren van coopmanschap, komende van Antwerpen, Middelburch, en ter Vere, en de cooplieden nemende goed convoey Francoysen van Dixmude, wel 80 mannen, komende in den nacht ontrent **de Knocke** en de half Mille-muelene,
zijn besprongen geweest van **de Walen van Rousbrugge**, en de Francoysen zijnde niet sterck genouch, hebben moeten verlaten de 8 schepen, latende eenige dood, en de cooplieden bin dat zy carmuseerden, zoo zijn zy gelopen naer Dixmude om meer volk, en hebben hun uyt doen laten, en eer zy konsten gekomen in tyden,

de Walen hadden de schepen in **Eversam,** en onze peerden, de Lavenderockx, waren met de commissarissen gekomen, de helft, en als dat gebuerde van deze schepen te nemen trocken uyt Dixmude, want zy vernachteden daer mette Francoysen en de Walen ziende het volk van Ypre ook uytkomen wel 4 vendels, hebben de schepen verlaten, en zijn van achter naer Rousbrugge getrocken,
maer daer bleefver van de Lavenderockx 2 ofte 3 dood, en de cornette zeere gekwetst,
en de cooplieden meenden met hun goed dat hun genomen was,
van de Knocke naer Ypre te komen, maer de Francoysen en wilden het goed niet laten gaen, maer trocken mede naer Dixmude; zoo stond 't den cooplieden veel te koste, en de Walen hielden noch een schip met 7 vaten wijn, en 1200 vellen, maer den Walen was hun capiteyn gevangen.

Op den 5den en 6den van wedemaend, zoo begonsten de Walen op Audenaerde te schieten, 't welke men zeer hoorde tot Ypre.

Juni 1582 – Over de register van de renten en Pieter Mariavale – SAP 395 Renten

In wedemaend xvc lxxxij – *juni 1582* - heeft Pieter Mariavale
alsdan viand sconincx ons ghedughts heeren
ende ontfanghere van de goudynghe van ghe-ostelicke ende andere catholyque personen, houdende de zyde van zyne majesteit,
gestelt by de generale staten op tquartier van Ypere, Poperynghe ende andere omligghende plaetsen, faictelick bedwongen burghmeesters ende schepenen deser stede van Poperynghe op te brynghen in zijne handen binnen der stede van Ypere dit register van renten, kennessen ende verbanden ende dat by rekeninghe gehouden tot den jaere lxxxv – *1585* –
om te bevinden de renten competeerende de goude lieden ghetrauwe zijne voorseide majesteit ende ondertusschen wesende de voorseide stede van Poperynghe berooft, gheruineert ende gheheel verwoest by den oirlooghe,
heeft een vande zonen vande voorseide Pieter Mariavale zijnen vadere scecundeerende in booze gewercken,
dit zelve register vercocht tYpere an eenen caeskutser,
die daerinne heeft opgheteeckent alle zijn schulden gheborcht by de vercoopynghe van zijne waer
ende zoo den greffier desser zelven stede naer de reductie der voorseide stede van Ypere totter obedientie van zijne majesteit heeft instantelick vervolcht de restitutie van de zelve register, heeft eindelynghe den huusvrowue van **Michiel Mariavale**, bouckvercooper, broedere van de voornoemde **Pieter Mariavale** tselve register vercreghen vande voorseide caesvercooper alle papier by de zelven coopman beschreven vutgheweert ende in platse vand dien gestelt ende ghebonden alle dat hiernaer volght ende alzoo den voorseide greffier vande stede gherestitueert, welcke alhier doet voor memorie.

23 juni 1582 – Koop van hop - SAP 244

De wedewe Pieter Stalin es ghecondempneert te bethaelen Jacob Kesteloot als bringher sbriefs over de wedewe van Corneel Demahazeel; de somme van xix pond vi deniers grooten vlaemsch van coope van hoppe – ghegroot op cedulle ende costen.

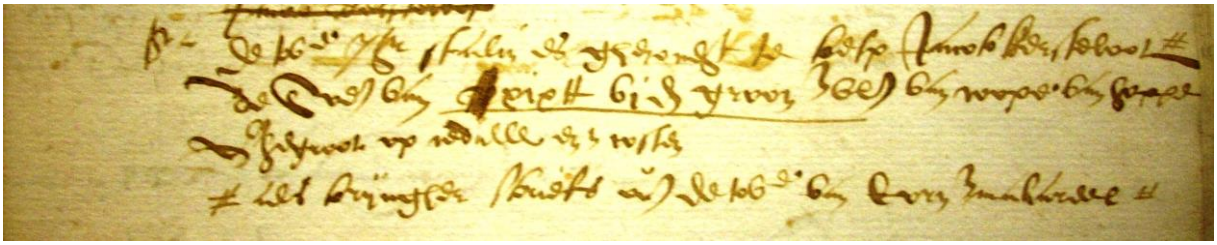

5 juli 1582 – Het beleg van Oudenaarde – Augustyn van Hermelghem

Op den 5[den] van hoymaend, 't welke was op eenen donderdag, ontrent den 2 uren naer noene, naer het lang belech van Audenaerde, 't welke geduert hadde by de 3 maenden, zoo is de stadt over gegeven met en by apointemente in de handen van de Walen.

9 juli 1582 – Halmen – SAP 365 - **de kernemelckpit – Haeghebaerthoek**

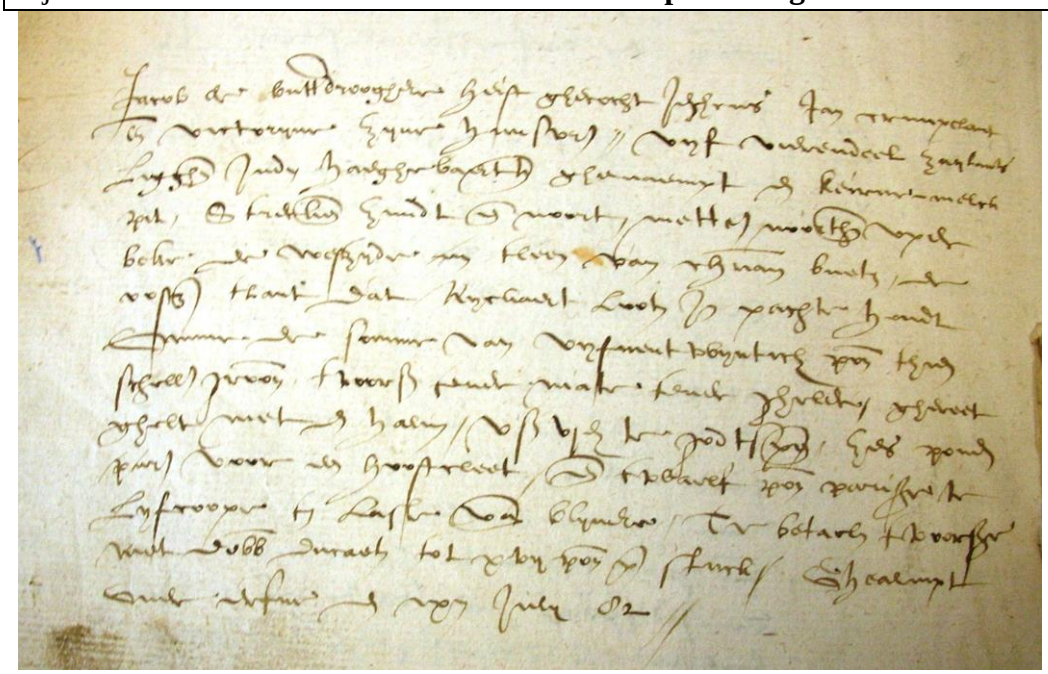

Jacob de Butterdrooghere heift ghecocht jeghens **Jan Cruuplant ende Victoryne** zyn huusvrauwe vyf vierendeel zaylants ligghende inde **Haeghebaerthouck** ghenampt de **Kernemelckpit** streckende zuudt ende noort, metten noorthende upde beke – de westzyde an tleen van Christiaen Buetene – de oostzyde tlant dat Ryckaert Looten in pacht houdt
Omme de somme van vyfentwyntich ponden thien schelle grooten tvoorschreven – tende mate tende ghelde – ghereet ghelt met den halm
V schele vj deniers te godtspenninck
Zes pnden parsiis voor een hooftcleet ende twaelf ponden parisis te lyfcoope ten laste vande blyvere
Te betalen tvoorschreven met dubble ducaten tot xvij ponden parsiis stcik
Ghealmpt over erfve de ix july 82

Op den 14[sten] van hoymaend, zoo verwachte men den Duck d'Alensoen tot Brugge, want hy daer was geforriert, en daer kwam voor zeker zeer vele volk uyt Vranckrijck, en 't was ontrent Cales, dat zy kwamen; en onze legere, die voor en ontrent Gend hadde gelegen, kwam den anderen troup tegen, en rencontreerden elkanderen tusschen Grevelinge en Dunkerke; aldus zoo verwachte men wat vreemdts opkomen, want de Walen lagen noch op dezen tijdt vast aen Audenaerde, dat men niet en wiste wat zy vooren en hadden.

Op den 16sten van hoymaend, zoo kwamen de Walen over Leye, en kwamen ontrent Roeselare en Staên, en op den 17sten, zoo liepen zy zeere ontrent Ypre, en men verwachte anders niet dan dat zy dat beleggen zouden; maer die van der stadt waren wel gemoet, en alle dagen trocken de soldaten mette borgers uyt, en daer geviel een carmutsen ontrent de Muelens, daer capiteyn Anthone doorschoten was, 't welke de Walen deden, en als zy 5 ofte 6 dagen daer gelegen hadden, hebben't al gerooft en gepillieert, en zijn vertrocken west af.

16 juli 1582 – SAP 365 – Halmen – Yperstraat – Sint Jan – De Magdaleene

Jan Masselis
heift ghecocht jeghens **Gheleyn Lauwers ende jeghens Lucia** zyn huusvrouwe
zesthien roeden erfve ligghende up de **Yperstraete** onder de catheylen vande voornoemde Jan – streckende van vooren op de straete –
achterwaerrt tot **de presbyterie van St. Jans** – de westzyde derfve vande **Magdeleene** – doostzyde jeghens derfve van Andries de weeze van Chrisiaen Verschote –
ghelast met x deniers parisis tsjaers den heere
ende omme de somme van zes ponden parisis de roede – tende mate tende ghelde –
te betaelen met vier ponden grooten ghereet ende de rest wetende vande jaere naer de date vande halme – ij schele parisis te godtspenninck
Ghealmpt voorts over erfve den xvjde in julio lxxxij

17 juli 1582 – Borg voor de baljuw - – SAP 395 – Renten

Loys Makeblyde ende Jacob Deneven in persone voor **Pieter De Roode ende Willem Scherrier,** schepenen,
hebben hemlieden bekent ende gheconsituteerd borghe over Toussain Deneren, baillui deser stede, totter somme van ijc ponden grooten vlaemsch,
jeghens Jacob De Conynck, ende Christiaen de Nuwelaere, welcke somme van pennynghen de voroseide jacob De Conynck ende Christiaen De Buwelaere,
weten te verheesschen de voornoemde baillui voor mijne heeren vande raede in Vlaenderen, te betaelen naer tvutwysen vande commissie van de xix leden laetstleden,
met belofte de voorseide somme te furnieren indien de voornoemde baillui daer innen wert gecondempneert wettelicke
ende beloofde de zelve baillui zijn voornoemde borghe danaff te garanderen ende schadeloos te indempneeren, onder tverband zijns persone ende alle zijn goeden,
present ende toecommende –
behoudelick dat de comparitie personele ghelimiteert zy in simpel daghynghe dat meer ende indien de voornoemde bailliu zoude moeten compareren in pdersone voor mijne voornoemde heeren van de raede – zoo wert de jeghenwoordighe borghschap van onwerden ghesmloten ende te –nyeten
Actum den xvij ste july 1582

20 juli 1582 – Poperinge leent geld - SAP 244

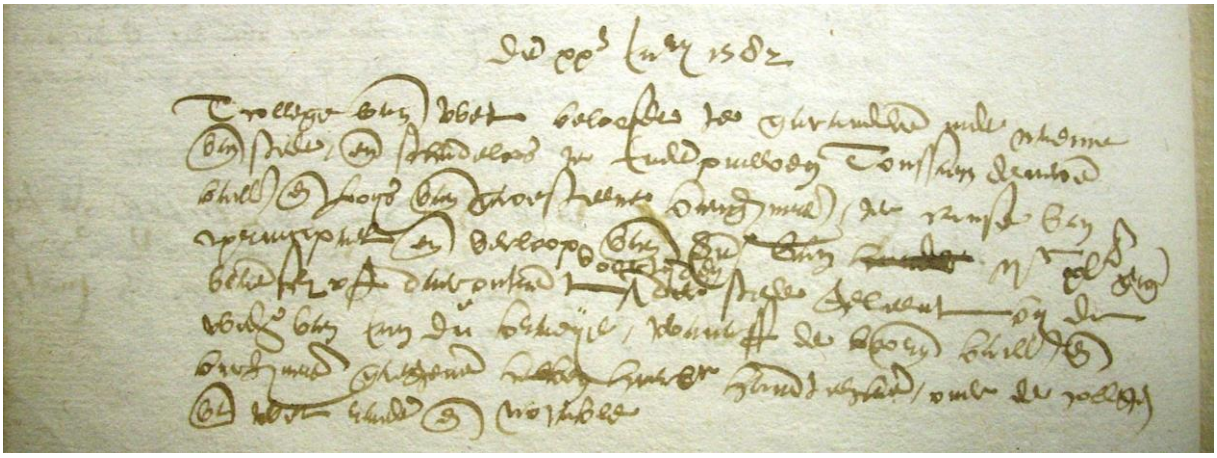

Tcollegie vande wet beloofde te garanderen in de naem van de stede ende schaedeloos te indempneren **Toussain Deveren**, bailliu ende **Loys vande Gosteene**, burghmeester,
ter cause van principael ende verloopen van de somme van ijc xl pond grooten behelsende of daeromtrent
voor den stede geleent by de wedewe van **Jan de Beraeye**,
wannaff de voornoemde baillu ende burghmeester ghegheven hebben hueren handteecken over de collgen vande wet, raed ende notablen.

22 juli 1582 – Nogmaals borg voor Deveren – SAP 395 – Renten

Christiaen Liebaert ende Christiaen de Nuwelaere, verkennen hemlieden borghe jeghens Toussain Deveven, bailliu, dat hy hem vryelick ende zonder queste ofte schade zal mooghen presenteren voor de persone van **Steven Caenen ende Jacob De Conynck** ofte voor een van hemlieden binnen de stede van **Dixmude ofte Nyeuwpoort** om aldaer wandelinghe te doen om accoord ende appointement ter cquese vande daghinghe personele van den voornoemde bailliu voor mijne heeren van de raede van Vlaenderen te Ghendt,
behoudleick arrest fote onghelcuk van soldaten ofte vrybuuters, waer vooren ten voornoemde borghe hemlieden yet en verbinden,
maer alleenelick dat hy ghaende breeders zal wesen vry ende onghehecht ende onghemolesteert van de voornoemde Steven Caenen ende Jacob DeConynck ter cause van haeren vergaederynghe tot appointement, zoo voorts es,
daerinne verbindende hemlieden persoonen ende alle hemlieden ghoed – present ende toecommende
Actum den xxijste july 1582
Present PieterDe Roode, burghmeester, Willem de Rycke, Jacob Roels ende Mahieu De groote, schepene

Van Meerbeeck

Nademael datden hertoghe van Nieuson aen den prince van Espinaoy ende den heere van Fromont de stadt van Antwerpen bevolen hadde te bewaren in syn afwesen – is hy inde maent van Julius uyt de stadt ghertrocken naer Brugge om synen legher aldaer te doen vergaderen ende Vlaenderen te beschermen teghen des coninckx van Spaignen volck – endee oock om te betoonen dat hy was een overgheer der steden ende lantschappen van het Nederlant – ende hy wiert aldaer met grooter eeren onthaelt. Inden tijdt dat hy daer was soo wiert ontdekt eene aenslagh tegehn hem, door eenen Salcebo Peimonsois met eenen Franciso Laza, Italiaen die

hem eertyts gedient hadden, den welcken naer dat hy ghevanghen was, heeft hem selven inde ghevanghenisse verdaen ende is daer naer in vier quartieren ghehouwen.
Maer Salcedo wiert na Parys ghevoert ende is aldar met vier perden van een ghescheurt op den vijf en twintichtsten october. Ende des hertoghen volck wierde van het volck vanden hertoghe van Parma – die by Duynkercken laghen – wel dapperlijck gheslaghen – soo dat de Frnanchoysen ghedwonghen syn gheweest te moeten loopen ende hebben eenighe stucken gheschuts in eenen vyvere laten stucken op dat des conynck volck die niet en soude verovert hebben.

26 juli 1582 – De streek en Poperinge gepilleerd - Augustyn van Hermelghem

Op den 26sten van hoymaend, zoo hebben alle de Francoysen en de leger van de Staten byeen gelegen met een gedeelte Swarte Ruyters, ontrent Duynkerke, langs de Moere, en op dezen 26sten, zoo zijn de Albanoisen gekomen, ontrent 400 peerden, en hebben Hontschoote berooft van gelde en van menigte van saeyen, en daer naer vertrocken zy wederomme naer hun kwartier,
en op den 30sten van hoymaend, zoo zijn de Francoisen gekomen uyt onze legere van den duck d'Alenson, en hebben **Hontschoote berooft en geheel gepillieert** en daer naer verbrand, 't welke was zulk een miserie om zien, dat zulk jammer was, en hebben het omliggende landt zoo gerooft, en de Walen op de ander zyde, zoo dat geheel dat kwartier te niete gink, en 't schamel volk van armoede en wiste niet wat maken.
Het zijn dus de Franse troepen met die van de Staten die Hondschote ruïneren.

Op dezen 2den van oust, zoo was de sterke stadt van Liere by een Schotschen capiteyn aen de nieuwe Spanjaerden verradelyk overgegeven, 't welke was een groot verlies voor Brabant.

2 augustus 1582 – Pauwel Heinderyckx

Den hertogh van Alenson, trock van uut sijne legerplaets neffens Duynkercke, tot **Coudekercke,** tusschen de twee vaerten sijn quartier nemen, ende het versterckte zich aldaer met borstweeringen, die het opwierp.
Den prince van Parma ginck met een talrijck Spaensch leger hu ndae r't hooft bieden.
Op de 2de Oust 1582, trock hy door Rousbrugghe ende dede sijn volck tot Hondschoote legeren. Den volgenden dage, nam hy de sterkten van Beentjesmeulen ende van Sieckelien in, van waer hy, op den 4de der selve maendt, sijne tneten neffens het Fransch leger wuam nederslaen, terwijl er alleenelicx eene vaert tusschen de beyde machten lach.

Dagelickx tastten eenige afdeelingen dier twee verscheyde'ne legers elckanderen aen, ende iederen ceere datter gevochten wiert, bleef het voordeel aen de Spagnaerts, daerom het Fransche leger – waerschijnlijk ht groot getal sijner vyanden vreesende – niet geradich en oordeelde vaneene veldtslagh te leveren, - en achteruit weeck, om in sekerheyt onder de stadt van Dynkercke te gaan schuylen.
De Prince van Parma, sijnen vyandt hebbende doen vluchten, is met sijn leger meer in 't lant getrocken. Als alle die troepen heen en de weder het Veurnambachtsche reysden ende te Hondschoote lagen, liepender geheele benden eht lant af, soo verre als sy maer conden; hunne rooveri'en sijn niet te melden, alles dat ze onder d'handt cregen, wiert voor goeden buyt gehouden, ende alle de gone die hune goederen wilden beschermen, smeten de soldaten doodt.

5 augsutus 1582 - Van Hermelghem

Op den 5den van oust, 't welke was op eenen zondag, Thundag wezende, in goede tyden, en ontrent den noene zoo zijn de Walen gekomen wel 2,000 onder peerden en voet volk, en hebben **Belle geheel gepillieert**, wel 2 ofte 3 ueren lanck, en daer naer met groote vreedtheyd het vier ingesteken, en hebben die meestdeels verbrand metten viere, 't welke niet om spreken en was, den grooten jammer, die daer gebuerde, zoo dat het volk kwam gevlucht met zulke benauwtheyd; zy hebben 't al verlaten en zijn met hunne kinderen gekomen by groote meenigte tot Ypre.
Het zijn de Malcontenten of de Walen die Belle ruïneren.

's Anderdags 't welke was op den 6 van oust, zoo heeft eenen kwaden hoop van de Walen berooft geheel Poperinge met groote menigte, zoo datter eenige oude mannen die daer bleven en niet en konsten ontloopen, wel tot 8 ofte 10 derelyk werden deurwont en vermoort, 't welke was clagelijk om zien; maer en hebben den brand daer in niet gesteken.
En het zijn de legers van de Prins van Parma, dus dezelfde Malcontenten of de Walen die Poperinge ruïneren.

6 augustus 1582 – 't Leger van de prince van Parma pilleert de stad en de streek - SAP 331

Jan Beyens brengt het ingezamelde geld van de vijfde penning in veiligheid in de vierschare.
Den vi augusti xvc lxxxij waren gebracht by meester **Jan Beyens**
als ontfangher vande vde penninck van de jaeren 78 ende 80 in de camere van de wet
billette vande betaelynghe op zyn ontfanck,
beloopende ter somme van xxxij m iij c xiiij pond v schele iiij deniers parisis
die gheleyt waeren onder tbuffet –
present Kaerle de Schottere ende Loys vna de Gosesteene, burghmeester.

Den xxiijde juny xvc lxxxij
Ten selven daeghe was by een groote partie der vutlandsche crygslieden van de coninck, onder tgouvernement van **de prince van Parman**, ghearriveert vut tlegher ontrent Duunkercke ende Berghen, de stede ende ghemeente deerlick ghepilleert, berooft ende verjaeght.

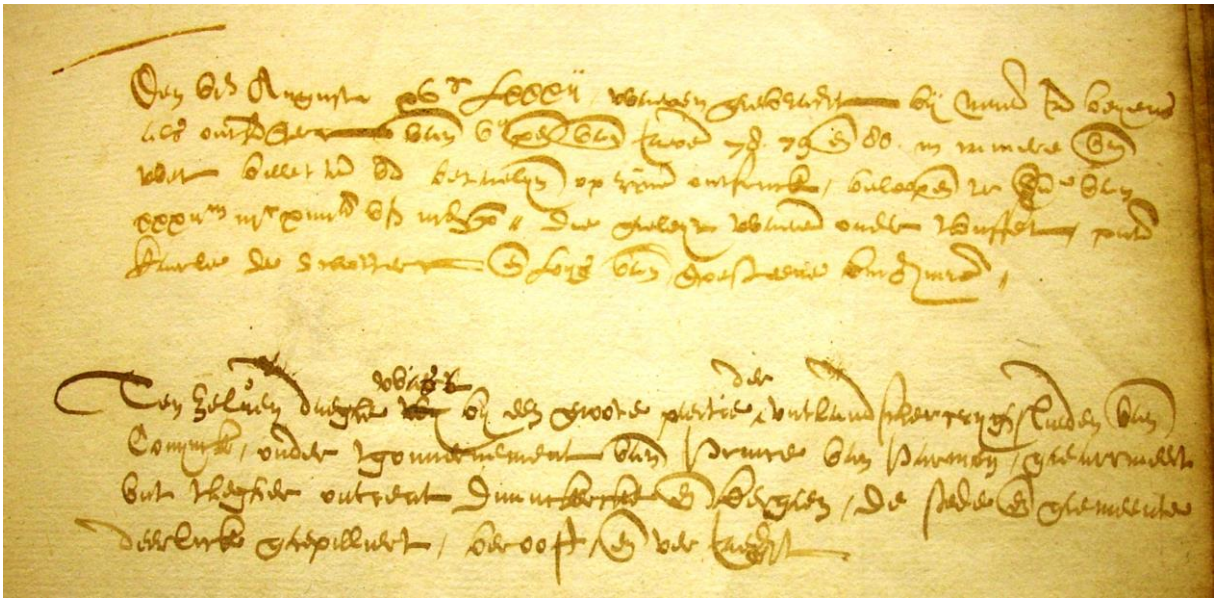

Het is in deze tijd dat Poperinge volledig verlaten werd.

Deze troepen trokken verder op de 7de augustus en beroofden geheel **Nieuwkerke.**
… de welke bedoocht was te wezene vry, want daer veel goet was van Belle gevlucht, niet tegenstaende hebben 't allemael berooft, zoo dat ongeloovelyk was 't goed dat zy daer verkregen hebben, maer ook niet verbrand, en van daer naer **Steenwercke** vertrocken, en hebben daer ook van gelyke gedaen.

Op dezen tijd, zoo wasser zulk eene menigte van volk dat vluchte bin der stede, dat niet te geloven en is, en meest arme menschen. Op den zelven tijdt, zeyde men, dat de reste van den lasten troup gekomen was van de Francoysen in de legere van den Duck ontrent Duynkerke; aldus stonder een groote swarigheyd te geschieden overal, Godt beteret.

Op dezen tijd ontrent den 12sten ofte 13sten van oust, zoo lagen de Walen met de geheele macht ontrent Bergen Ste Wienockx, en onze leger lach altijdts ontrent Duynkerke, en het was zeer kwaed overal; en op den 14sten van oust, zoo lichte het oudt garnisoen uyt Bergen voorseyd, en daer trocken in Bergen 9 vendelen Francoysen, en op dezen tijdt zoo lichte de gansche legere op van den duck d'Alensoen, en trocken naer Nieuwpoort, en alzoo voort naer Brugge.

14 augustus 1582 - Pauwel Heinderikcx

Het leger vanden hertogh van Anjou bleef tot den 14de ougst ontrent uynkercke stil, maer op dien dagh verleit het sijne standplaets, ende sijne wegh door Adinkercke nemende, ginck het ’s avonts tot Loo liggen.
Van daer vertrock het ’s anderdaegs door Dixmuyde naer ’t Vrije, sulcx gebeurde noch eens niet sonder groote schade in Veurnambacht gedaen was.

18 augustus 1582 - Van Meerbeeck – De geusen vluchten uit Sint Winnocsberghen

Ick en kan niet laten een sake alhier te verhalen - te weten dat ghedurende dat den legher vanden hertoghe van Nieuson begraven lagh tusschen Duynkercke ende Sint Winnocberge – daer twee rivieren syn – het volck vanden Prince van Parma niet verre van daer ligghende – alle middelen sochte om de Franchoysen uyt te jachen ende gheheelijck te slaen – ende een

brugge over de riviere te maken ende also ter lant te comen – maer den hertoghe van Nieuson ghehoort hebbende dat in den Prince van Parma legher ghecomen waren veerthien vendelen Spaignaerden ende het regiment van Maruique, heeft den achtienden dagh van Augustus 1582 – synen leghere doen opheffen ende is ghetrocken den wegh naer Gent – hy wierde dapperlijck vervolght v an Octavio Sonfua ende van Mondragon tot in het voorgheborght van Ghendt – waer Octavio wierde ghequetst ende het peert van Mondragon wierde onder hem doot gheschoten – daer souden noch meer Franchoysen het leven ghelaten hebben en hadde gedaen het geschut uyt de stadt. Ende den hertoghe van Alenson srogende in Gent besloten te worden – is ten lesten uyt Gent getrocken naer Demonde ene alsoo voorts naer Antwerpen, doende Mechelen, Vilvoorde ende Brussel beter met volck besetten.

Daer was toenter tyt in Brabant – Vlaenderen – Henegouwen ende elders groote dierte mits tusschen Brussel – Edinghen – halle – Mechelen – Ninove – Geertsberge – Aelst ende andere steden het al af geloopen was ende men vont nauwelijkcx eenige menschen opde dorpen – daerom bleven de landen ongebout – soo dat den honger in't lant dar voor zeer groot was. Het Prince van Parma volck let groot gebrec, soo dat sy met hoopen van honger stierven, boven dien soo droech **de peste** ooc eenen grooten deel wech doen den leger te Assche lagh ende daer sy waren alle hun nootdruft te water dregen – in het corte dat jaer van 1582 was een jaer van ellende.

18 augustus 1582 - Pauwels Heinderyckx

Op den 18° Ougst 1582, zijn de gemelde gedeputeerde in Vlaenderens hooftstadt gecommen, alwaer dat zy op den Vrijdaghmerckt een groot theater hebben sien bereyden, die seer costelick versiert was. Op die plaets heeft 'sanderdaegs den hertogh van Anjuou sich begeven in geselschappe van en prince van Oragnien, den prince van Espinoy, ende meer andere edellieden.
Het verbondt aldaer overluyt gelesen geweest zijnde, heeft den voormelden hertogh het selve door eedt bevesticht te onderhouden. Alsdan wiert dien prince door de vier leden van Vlaenderen als hunlieder grave aengestelt. De afgesondenen van alle de steden der provintie hereenden hem als grave ende deden hem dadelick den eedt van getrouwicheyt.
Corts daer op wierter een placcaet vanden raedt van Vlaenderen uutgesonden, by het gone bevolen was, dat de magistraten ende alle die publiecke officien bediende den nieuwen souvereyn by eede getrouwlicheyt sduen beloven.
De magistraten van Veurne ende van Veurnambacht voldeden aen den als tdie huyn voorgeshreven wiert als oock alle andere persoonen die in offitie waren, de welcke in hadnen vanden hoochballiu hunlieder eedt deden.
Vele catholycken deser streecke, die niet geerne eenen vreemden prince voor hunlieder grave hereenden om het quaet vermeoden dat zy jegens hem hadden, weygerden dien eedt te volbrnegen; maer ten lesten vonden sy hun daer toe genootsaeckt, uut vreese van gehbannen te worden ende hunne goederen aengeslegen te sien.

22 augustus 1582 - De Malcontenten te Poperinge - Augustyn van Hermelghem

Op den **22sten van oust**, zoo was de geheele legere af gekomen van Bergen, en was tot **Poperinge,** en daer en was ontrent Ypre niet een mensch t'huys uyt vreese,
en op den zelven dag zoo wasser eene ordonnance gemaekt by mijnheeren, voocht en schepenen, en eenjegelijk die niet van alle arme gevluchte persoonen en hadden binder stede provancie om te leven met hunne kinderen 3 maenden, zouden moeten vertrecken, 's avondts

ten ses uren, en men zoude hun geven goed convoey, en alle die in faute wezen zoude, zoude men 's anderdags zonder convoey duerejagen uytter stadt,
aldus wasser een groot jammer en bedruktheyd van menig schamel mensch; want voor Ypre verwachte men den vyandt, en binder stede begonste de peste zeere te ontsteken van gevlucht volk, 't welke binder stede beswaerde menig mensch; Godt beteret!

Op den 25sten van oust, zoo kwamen de Walen wederomme voor de stadt liggene buyten de Meesepoorte, en die van der stadt trocken uyt, en hebben meest den geheelen dag gecarmouseert, en daer bleven eenige Walen dood, en 's avondts zoo slougen zy den trommel om die wachte te bezettene, en het waren Duytsche, die naest de stadt lagen, en op den Wal daer de muelene gestaen hadde, daer kwamen naer het verlaten van de clocke:
de Walen houden hun schauwe.

Pauwel Heinderycks – **De weeklacht van de Casselrie**

De Casselrie van Veuren was desen jare in armen staet gestelt. Boven de treopen des legers, daer van sy gedeurichlick quelick behandelt waren, hadden sy noch mer uut te staen van den soldaten die in garnisoen lagen in de omliggende stede, Veurne, Nieuwpoort, Dixmuyde, Ypre, Bergen, Duynkercke ende andere plaetsen, welcke dagelicx de Casselrie afliepen. Dese soldaten, waer van de voorschrevene steden vol waren, ende die slecht betaelt wierden, beroofden de inwoonders sonder dat sulcx hun belet wiert. De Franschen ende Schotten, die in Dixmuyde, Bergen ende Duynkercke hun quartier hadden, waren boven allen de ergste. Dat volck was niet te vreden met de lantslieden te beoorven van hunlieder goederen, maer sy bedreven bovendien vele moorden, ende vercrachtten vele vrauwen. …
De Casselrie werd van dagh tot dahg meer ende meer uutgerooft, de soldaten by den lantman niets meer vindxende dat des nemens weert was, schonden de kerckgebauwen om het loot ende het ysererck daer af te hebben; de vensters dier gebouwen sloegen sy selfs in stucken om het loot dae het glas in stont.
De schrickelicke handelwijze van het krijgsvolck wiert ten laetsten zoo gevreest, dat de hofsteden ende landen eene halve ure verre van de steden van Veurne, Nieuwpoort ende Dixmuyde gelgen, al onbewoont ende ongebruhck belven. Die hofsteden wierden, naer de vlucht der selver bewooners, vande soldaten afgetrocken om het hout te genieten, dieder van quam.

Van Hermelghem
Op den **21sten van oust, zoo dede den duck d'Alenson den eedt als grave van Vlaenderen** tot Gend, en de geheele legere trock met hem tot Gend, en men zeyde dat de leger trecken zoude naer Brabant voor Lier, en de Walen; namen als zy van voor Ypre oplichten trocken ontrent Wervicke, en men zeyde dat zy zouden trecken naer Meenene.

Vanaf de 27ste augustus vertrokken de legers richting Gent.
Toch bleef een deel troepen van de Spanjaarden en de Malcontenten hier in de streek.

Op den **2 van september** zoo kwam wederomme zoo veel volk gevlucht, men zeyde dat de Walen wederomme keerden, maer 't en was niet, zoo men zeyde; maer den 6 september en daer na, zoo waren de Walen, geallieert zijnde mette Spanjaerden, ontrent de Leye en Waestene,
en een groot gedeelte Spanjaerden en Hooge Bourghions lagen tot **Meesene en tot Wijtschate, tot Kemmele**,
en daer en dorfste niemand t'huys blyven van de landtslieden;

maer de armoede was zoo groot van het arm volk binnen Ypre,
dat zy lagen op strate en kerkhof met hunne kinderen by groote menigte,
en dagelijks zoo lager dood en gestorven op de kerkhoven, en op de strate,
alzoo wel buyten de poorten als binder stede,
zoo dat noyt bin 1000 jaer zulke armoede gezien en was
dan op den tegenwoordigen tijdt,
en de bueter door het verlies van de beesten galt 13 en 14 groote 't pond,
en dagelijks zondt men het arm volk uytter stede by groote menigte met sterck convoy tot Dixmude, en dat zy mochten gaen daer het hem goed dochte,
en het geheele platteland was bedorven en te niete. …

Op dezen tijdt zoo ontstack zeere **de peste** binder stede van Ypre, en ook tot Gend en tot Brugge, en overal was 't groote peste en dagelyks zoo kwamen de Walen en de Spanjaerden voor Dixmude en Yper, rovende alle beestialen.
En het kon nog erger…
Op den 6den van october, zoo zijn de Walen opgelicht van Meesene en daer ontrent, en men zeyde dat zy naer Halle trocken, want de legere van de Staten daer ontrent was;
op dezen tijdt, zoo ontstak **de peste** zeer bin der stede, want het wel in 150 huysen was,
en het was groote dierte zoo wel van bueter en van graen, en het coorn galt wel 22 lb. p. de raziere.
Eindelijk gingen de 'Walen' het beleg gaan leggen te Ninove.

26 september 1582 – Halmen – SAP 365

Pauwels Cauchie
heift ghecocht teghens **Kaerle Jansse ene Maycken** zyn huusvrauwe
een huus erfve ende cathelen staende upde **Yperstraete** ghenaempt **de Gouden Plume** –
daer Pauwels voorseit presentelick woondt –
wertelvast, motelvast, naeghelvast ende cavelvast –
vuyt gheweirdt een wyndtweech stande boven inde voorcamere met een scapraei –
toebehoorende Claeys …. ende een muer gestelt tusschen derve van de voornoemde huuse ende Pieter Pieter de Flouck ghestelt by den cooper
Streckende van noorden an de erve van Billandt – ende van oosten de zelve wedewe – van Flouck ende dat omme de somme van hondert ende twyntich ponden grooten vlaemsch van principael
Twee schellingen parisis voor eenen godtspennynck
Zes ponden grooten vlaemsch voor de huusvrouwe vande vercoopere voor een hooftcleet
Tawelf ponden parisis ten prouffyte vanden ghemeenen aermen
Te betaelen alder eerst an Clays Jooris als ghetrauwet hebbende de dochter vanden voornoemde Kaerle; Maycken ghenaempt de somme van zesthien ponden grooten vlaemsch ende dat over weezeghelt te paesschen eerstcommende int jeghenwoordich jaere lxxxij
Ende noch met xxxij ponde ngrooten over dander twee weezen van Kaerle voornoemde ghenaempt Neelin ende Jaequemyncken te paesschen voornoemd
Item den zelven coopere heift noch tzyne laste een rente van zessendertich ponden parisis tsjaers de pennynck xvj – gheldende Hubrecht Boonaert ende de pàversten xxiiij ponden grooten over de vulle betalynghe moten betaelt zyn te synxen eerstcommende ende dander helft ten oughstefeeste emmers te baefmesse dar naer onbegrepen int zelve jaer lxxxij
De welcke voorschreven rente hem cooper payement es upde principapelen coop
Item de cooper heift boven desen jaerlicx tzynen laste xiiij schele parisis tsjaers gheldende tgasthuus deser stede waer inne de voorschreven rfve belast es

Item de vervooper verlaerst dat voornoemde huus erfve ende catheylen verbonden ende belast es eerst an Simoen vande breghe ter somme van hondert vierneveertich ponden parsiis blyckende byden verbantbrieve
Item an Mateus de Fieulx hondert ende xx tich poonden parisis
Item an Jan de Ketelaere ofte Boudewyn Drieuelx lxvij pond parsiis
Item ande aeldinghen vande wedewe van Pieter vander Maerle zes ponden grooten
Item tzelve huus es noch belast in een huere van zeven jaren lanck ghedeurende ten prouffyte van Rogie van Ghent
Omme de somem van lx pond parisis tsjaers vallende teerste jaer te lichtmesse lxxxiij ende voorts de lyfcoop ten laste van de blyvere
Ghealmpt voorts over erfve den xxvj in september lxxxij

Einde november - Pauwel Heinderyckx

Op den lesten van November, waumen tot Duynkercke aen uut Vranckerijcke, vier duysent Switsersche ende vier duysent Fransche troepen, soo voetgangers als ruyteren. Dat leger wiert beleet door den hertogh van Montpensier, den mareschal De Biron, de graven van Laval, St. Aignian ende andere voorname heeren. Daegs daer naer trocken alle die troepen van Duynkercke wegh ende sy cosen quartier op de prochien van Sint Walburge, Wulpen, Ramscappelle ende Sint Jooris. Als dat leger ter geseydepaletsen drije dagen gelgen hadde, heeft het selve oostwaerts sijnen wegh genomen, medeleydende vele hoornvee, die het den lantman ontweldichde.

Dese jare gingen vele treffelicke cathlycke huysgesinnen van Veuren ende Veurnambacht tot Grevelinghe, Sint omaers ende in anderee roomschgesinde steden woonen. Sy deden dat eensdeels om geen getrouwicheyt aen den hertogh van Anjou te moeten zsweeren, anderdeels om der vervolginge te ontgaen der Geusen jegens de catholycken.
Tot dit jaer hadden de Geusen noch toegestaen dat de catholycken hunlieder godtsdienst uutoefenden in beslotene huysen, midts sy sulcx pleechden sonder geruchte, maer in den loop van dit jaer, wierter van wegehet magistraet der stadt – op versoeck vande leden des Conistorie – verbodt gedaen, dat niemant, op groote boeten, hem mochte laten vinden in missen, predicatien ofte andere diensten, die door roomsch catholycke priesters gedaen wierden.
Alle de cappellen, waer in men den catholycken godtsdienst in ’t heymeli!ck dede, zijn doro de Geusen terstont aengevallen, gerooft ende der selver altaren vernieticht. Van dan voort wasser in Veurne luttel oefeninge vander catholycke religie gpeleecht, ende indien diergelicx yets op solders ofte in celders plaets nam, geschiedde het, om de groote vreese, zoo bedecktelick, dat de prierstes nauwelicx hunne gehloofsgenoten daer toe durfden laten vermanen.

Dieren tijdt – Pauwel Heinderickx

De aenhoudende verwoestingen die de bewooners van het platte lant moesten onderstaen, veroorzaekten dieren tijdt. De tarwe goldt desen jare tot Veurne, vier ponden grooten vander rasiere ende alle andere eetelicke waren gingen naer evenredicheyt; door den hoogen prys der eerste noodtsaeckelickheden hadde het arme gemeente vanden honger seer te lijden, want ht wiste nauwelicx hoe hem versaden. Vele menschen aten toen slechte ende bedrovene spijsen, waer van smettende sieckten, als oock de peste onder hun quam ende dieder van sijne slachtoffers maeckte.

Op de **7de december 1582** *vond de laatste vergadering van de wet te Poperinge plaats.* De volgende vergadering zou pas doorgaan op de 21ste juli 1584. Officieel bestond Poperinghe niet meer.

Op de **21ste december** *wordt het plakkaat 'van de veranderinghe des jaers' toegepast, waardoor men van de 22ste december, de 1ste januauri 1583 maakt.*

28 december 1582 - De emigratie naar Leiden

Het is in deze tijd dat vele Poperingenaars andere oorden opzochten. Velen trokken naar Holland, onder andere naar Leiden.
De immigratie te Leiden kreeg nieuwe en krachtige impulsen, toen onder andere Hondschote, in 1582 door de Spanjaarden werd ingenomen, waar men overigens goed over de situatie was ingelicht; bij de onderhandelingen, die met arbeiders in deze stad werden gevoerd om hen tot vestiging te Leiden over te halen, eisten zij in het genot van dezelfde privileges gesteld te worden
'als de Vlamingen, uyt Engelant gecomen, eertijds toegelaten es geweest'.

Op **28 december 1582** werden door Leiden de voorwaarden gesteld, waarop immigranten hier de saaidraperie zouden mogen uitoefenen:
'Alle die van de saeydraperye, comende binnen dezer stede omme dezelfde neeringe hier te mogen doen, ende wezende van eenige der verbrande of geruineerde dorpen uyt Vlaenderen als Hontschoten, **Poperinge** ende gelycke,
zullen voor 9 maenden eerstcomende opt getuych van den gouverneurs der neeringe met tburgerrecht werden beschoncken,
gehouden zijn borge te stellen voor de vijf jaren poorters te blyven of vijf guldens te betalen moeten'.